

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. IX-884 8, 21, 24¹, 27, 32, 36 STRAIPSNIŲ, PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 29¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881 2, 9, 16, 17, 21¹, 31, 39, 48², 48⁶, 70, 73³ STRAIPSNIŲ, PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 73⁴ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. XI-1375 13¹ IR 20² STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 8, 21, 24¹, 27, 32, 36 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 29¹ straipsniu įstatymo projekto (toliau – EĮ projektas), Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 9, 16, 17, 21¹, 31, 39, 48², 48⁶, 70, 73³ straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 73⁴ straipsniu įstatymo projekto (toliau – EEĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 13¹ ir 20² straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – AIEĮ projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) parengimą paskatino tai, kad per paskutinius kelerius metus Lietuvoje iš esmės pasikeitė atsinaujinančių išteklių energetikos sektoriuje plėtojamų projektų aplinka – rinkoje susikaupė itin didelis (apie 15 GW) suplanuotų atsinaujinančius išteklius elektros energijos gamybai naudojančių projektų portfelis, intensyvi saulės šviesos energijos ir vėjo elektrinių projektų plėtra nulėmė ženklų realizuojamos elektros energijos pardavimo kainos (angl. *capture-price*) sumažėjimą, kuris iškreipia rinkos kainodarą ir mažina naujų projektų ekonominį tvarumą. Dėl šių priežasčių šiuo metu naujų projektų rezervacija bei reali plėtra yra iš esmės sustojusi arba reikšmingai sulėtėjusi, nes plėtotojai susiduria su padidėjusia rinkos rizika ir neapibrėžtumu. Siekiant užtikrinti atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių ir (ar) energijos kaupimo įrenginių projektų tolesnį įgyvendinimą, būtina sudaryti šių projektų plėtotojams lanksčias projektų tęstinumo arba pakeitimo galimybes, prisitaikant prie rinkos aktualijų ir atitinkamus pakeitimus įtvirtinti kuo skubiau, kad šiuo metu projektus plėtojančios subjektais, turintys leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimus plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, galėtų jais pasinaudoti. Kartu šiais pakeitimais siekiama užtikrinti, kad projektai galėtų būti operatyviai atgaivinami ir sparčiai įgyvendinami tuo laikotarpiu, kai yra prognozuojamas reikšmingas elektros energijos paklausos augimas, taip pat sinchroniškai su planuojama tarpvalstybinių elektros jungčių plėtra, kuri sudarys papildomas galimybes efektyviai integruoti naujus generacijos pajėgumus.

Siekiant suderinti nacionalinį reguliavimą su ekonomiškai pagrįstais, investicijas skatinančiais bei teisėkūros proporcingumo principą atitinkančiais standartais, būtina užtikrinti palankias ir administracine našta neapsunkintas projektų plėtros ir leidimų išdavimo procedūras. Dabartinė tvarka kai kuriais atvejais nustato perteklines, teisinės pridėtinės vertės nesukuriančias pareigas projektų vykdytojams (pvz., perteklinius derinimus, dokumentų dubliavimus ar nepagrįstus terminus) nepagrįstai pailgina leidimų išdavimo procesus, didina administracinę naštą institucijoms bei investuotojams ir prieštarauja Europos Sąjungos (toliau – ES) teisėje įtvirtintam leidimų pagreitinimo tikslui. Efektyvesnės ir aiškesnės procedūros yra būtinos, užtikrinant, kad realiai įgyvendinami, brandūs ir technologiskai pažangūs atsinaujinančių energetikos išteklių projektai galėtų būti vystomi sklandžiai, be administracinių kliūčių, todėl Įstatymų projektais taip pat siekiama atsisakyti perteklinių reikalavimų.

Taip pat siekiama įtvirtinti aiškų nacionalinių atsakingų institucijų paskirstymą ir jų tarpusavio koordinavimą, nes tai būtina įgyvendinant Reglamento (ES) 2024/1366 nuostatas dėl tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo.

EĮ projektu siekiama:

1) Išspręsti praktikoje kylančius neaiškumus ir interpretacijas dėl leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimų plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, leidimų tiesti tiesioginę liniją ir leidimų modernizuoti iš atsinaujinančių išteklių elektros energiją gaminančią elektrinę ar elektros energijos gamybos įrenginį, kurių galiojimas sustabdytas Lietuvos Respublikos energetikos

įstatymo (toliau – EĮ) 21 straipsnio 5 dalyje numatytais pagrindais, leidimų sustabdymo ir sustabdymo laikotarpio santykio su leidimo galiojimo terminu.

2) Nustatyti 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2024/1787 dėl energetikos sektoriuje išmetamo metano kiekio mažinimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2019/942 (toliau – Reglamentas) nuostatų reguliavimą nacionalinėje teisėje.

Pagrindiniai Reglamento tikslai yra mažinant metano išmetimus, mažinti išmetamo metano poveikį žmonių sveikatai, aplinkai ir klimatui. Šiuo Reglamentu nustatomos taisyklės dėl ES energetikos sektoriuje išmetamo metano kiekio tikslaus matavimo, kiekybinio vertinimo, stebėsenos, duomenų teikimo ir tikrinimo, taip pat dėl išmetamo metano kiekio mažinimo, įskaitant nuotėkių aptikimo ir remonto tyrimus, remonto įsipareigojimus ir taikomus dujų išleidimo bei dujų deginimo apribojimus.

Nors Reglamentas yra tiesioginio taikymo, tačiau kiekviena valstybė narė turi paskirti bent po vieną kompetentingą instituciją, kuri užtikrintų Reglamento įgyvendinimo priežiūrą ir kontrolę. Kompetentingos institucijos turi platų įgaliojimų spektrą, kuris apima stebėseną, patikrinimus, sankcijų taikymą ir viešosios informacijos sklaidą. Jos yra pagrindinės atsakingos institucijos už tai, kad būtų laikomasi nustatytų metano išmetimų mažinimo reikalavimų. Pažymėtina, kad atsižvelgiant į Reglamento nuostatas tam tikra dalis kompetentingos institucijos funkcijų priskirtina Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) atliekamoms funkcijoms.

Vadovaujantis EĮ 8 straipsnio 2 dalimi, Taryba yra valstybės institucija, atskaitinga Lietuvos Respublikos Seimui, o Tarybai pavestos vykdyti funkcijos apibrėžtos įstatymuose. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo reikalavimus dėl viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo, šias funkcijas būtina įtvirtinti įstatyme, atitinkamai pakeičiant EĮ.

3) Į nacionalinę teisę perkelti 2026 m. sausio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2026/261 nuostatas, susijusias su sankcijų taikymu už šio reglamento 3, 4 ir 5 straipsnių pažeidimus. Reglamento (ES) 2026/261 8 straipsnis įpareigoja valstybes nares užtikrinti, kad būtų priimtos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos, bei ne vėliau kaip iki 2028 m. vasario 4 d. notifikuoti Europos Komisijai galiojančias nacionalines nuostatas, kuriomis įgyvendinamos reglamento prievolės. Atsižvelgiant į tai, siūlomas teisinis reguliavimas yra techninio pobūdžio ir skirtas užtikrinti reglamento tiesiogiai taikomų nuostatų įgyvendinimą, papildant esamą nacionalinę sankcijų sistemą. Pažymėtina, kad Lietuvoje rusiškų dujų importas jau yra draudžiamas nacionaliniais teisės aktais, todėl sankcijų nuostatų nustatymas EĮ nepakeičia esamos politikos krypties, o tik sustiprina teisės aktų bazę ir įgyvendina reglamento reikalavimus.

4) Siekiant gerinti Lietuvos investicinę aplinką ir jos konkurencingumą, sudaryti galimybę elektros perdavimo sistemos operatoriaus ir skirstomųjų tinklų operatoriaus kaupiamą elektros įrenginių rezervą elektros tinklų infrastruktūros atsparumui didinti, be kita ko, panaudoti ir stambių projektų, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos investicijų įstatyme, spartesniam įgyvendinimui. Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 50 punkte numatytas siekis gerinti stambių investicinių projektų prijungimo prie elektros tinklų sąlygas bei optimizuoti šio prijungimo procedūrų trukmę. Rezerve kaupiamų elektros transformatorių panaudojimas stambių projektų įgyvendinimui leistų sutrumpinti ilgus viešųjų pirkimų ir elektros įrenginių tiekimo terminus (kurie dažnai siekia iki dviejų metų). Dažnu atveju, investuotojams priimant galutinį investavimo sprendimą, kritinę svarbą įgauna terminai, per kuriuos vartotojo elektros įrenginiai galės būti prijungti prie elektros tinklų. Elektros energijos ir gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo sistemos yra kartinė energetikos infrastruktūra, užtikrinanti energijos patiekimą vartotojams, o kritinių įrenginių, įrangos ir medžiagų rezervai užtikrina sistemų ir jų veiklos atkūrimą po avarijų, sutrikimų, gedimų, įskaitant sukeltus ekstremaliųjų įvykių, ar įvykus galimai neteisėtam fiziniam poveikiui.

5) EĮ projektu siūlomu EĮ 27 straipsnio 6 dalies 1 ir 3 punktų pakeitimu ir šios dalies 2 punktą pripažįstant netekusiu galios, siekiama įgyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2024/1275 dėl pastatų energinio naudingumo (toliau – direktyva) 23 straipsnio nuostatas. Pagal galiojančią EĮ 27 straipsnio reglamentavimą visų didesnių kaip 70 kW galios šildymo ir vėdinimo

sistemų atitiktis nustatytiems energijos vartojimo efektyvumo reikalavimams (toliau – atitiktis) buvo tikrinama ne rečiau kaip kas 5 metus, sistemos su dujiniais katilais ne rečiau kaip kas 4 metus, o pastatuose įrengtų šios galios oro kondicionavimo sistemų atitiktis turėjo būti tikrinama ne rečiau kaip kas 3 metus. EĮ 27 straipsnio 6 dalies pakeitimu šis reglamentavimas keičiamas pagal direktyvos, 23 straipsnio, kuris įsigalioja nuo 2026 m. gegužės 31 d., nuostatas, kuriomis ES šalys narės įpareigojamos šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo sistemų, didesnių kaip 70 kW atitiktį tikrinti ne rečiau kaip kas 5 metus, o didesnių kaip 290 kW, ne rečiau kaip kas 3 metus.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 12 punkte įtvirtintu subsidiarumo principu, viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami žemiausiu efektyvumą galinčiu užtikrinti viešojo administravimo sistemos lygmeniu, siūloma pripažinti netekusiomis galios EĮ 27 straipsnio 7 ir 8 dalis. Šių dalių nuostatos, atsižvelgiant į minėtos direktyvos reikalavimus, bus įtvirtintos rengiamame Lietuvos Respublikos energetikos ministro ir Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2012 m. gruodžio 10 d. įsakymo Nr. 1-256/4-1205 „Dėl Pastatuose įrengtų šildymo sistemų ir kombinuotųjų šildymo ir vėdinimo sistemų, kurių vardinė atiduodamoji galia didesnė kaip 70 kW, energinio efektyvumo didinimo reglamento ir Pastatų oro kondicionavimo arba kombinuotųjų oro kondicionavimo ir vėdinimo sistemų, kurių vardinė atiduodamoji galia didesnė kaip 70 kW, energinio efektyvumo didinimo reglamento patvirtinimo“ pakeitime.

EEĮ projektu siekiama:

1) sudaryti galimybes gamintojams, turintiems galiojančius leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimus plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, lanksčiau užbaigti projektų įgyvendinimą arba sudaryti sąlygas nutraukti projektus mažesnėmis sąnaudomis. Projektų vystytojams būtų sudarytos galimybės leidimų galiojimo terminą pratęsti ne ilgesniam kaip 48 mėnesių terminui arba pakeisti suplanuotą vykdyti veiklą į kitą veiklą elektros energetikos sektoriuje – gamintojai ir energijos kaupimo įrenginius planuojantys statyti asmenys galėtų pakeisti vystomus projektus kitais tapačiais elektros energijos gamybos, kaupimo ar vartojimo projektais, išlaikant efektyvų elektros perdavimo tinklo pajėgumų naudojimą. Projektų vystytojams bus sudaroma galimybė nutraukti sudarytą ketinimų protokolą ir sudaryti susitarimą dėl kito lygiaverčio projekto įgyvendinimo, kartu nustatant prievolių įvykdymo užtikrinimo, galios lygiavertiškumo ir naujo ketinimų protokolo sudarymo sąlygas. Siūlomas reguliavimas sudarys sąlygas lanksčiau planuoti energetikos projektų vystymą, kartu užtikrinant, kad elektros perdavimo tinklo pajėgumai būtų naudojami efektyviai ir nebūtų nepagrįstai rezervuojami. Siūlomu teisiniu reguliavimu bus nustatoma tvarka, kai projektų vystytojų sudaryti ketinimų protokolai bus nutraukiami, jiems su perdavimo sistemos operatoriumi pasirašius susitarimus dėl projekto pakeitimo kitu tapačiu gamybos, kaupimo ar vartojimo projektu ir pateikus prievolių įvykdymo užtikrinimą, kurio dydis turės būti toks pats, koks galiojo pagal nutraukiamą ketinimų protokolą. Pasirašomu susitarimu vystytojas įsipareigos per 48 mėnesius nuo susitarimo sudarymo pakeisti projektą lygiaverčiu projektu;

2) sumažinti asmenų, siekiančių plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir energijos kaupimo pajėgumus, tinklų operatoriams mokamo prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį ir užtikrinti, kad asmenys, sumokėję prievolių įvykdymo užtikrinimą pagal anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą, neturėtų mokėti didesnio prievolių įvykdymo užtikrinimo, kuris yra nustatytas pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą;

3) panaikinti perteklinius reikalavimus, taikomus išduodant leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimus plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, leidimus gaminti elektros energiją ir leidimus generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių;

4) paskatinti atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ir piliečių energetikos bendrijų steigimąsi, nustatant, kad bendrijoms planuojančioms įrengti ne didesnės kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginius ir siekiančioms veikti gaminančių vartotojų parkų modeliu (vadovaujantis Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo (toliau – AIEĮ) 20¹ straipsnio 8 dalies nuostatomis), nebūtų reikalingas leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimas gaminti elektros energiją;

5) patikslinti nuostatas, reglamentuojančias elektros tinklų pralaidumų rezervavimo tvarką;

6) sudaryti galimybę gauti leidimą gaminti elektros energiją ir leidimą generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių, tais atvejais, kai elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo įrenginių bandymų negalima atlikti dėl gamtinių sąlygų, jeigu šios aplinkybės, vadovaujantis tinklų operatoriaus Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašu, nedaro įtakos elektros energetikos sistemos darbo saugumui, stabilumui ir patikimumui;

7) patikslinti nuostatas dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo apskaičiavimo, kai plėtojama nauja hibridinė elektrinė arba prie veikiančios atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės papildomai numatoma įrengti kitą atsinaujinančius išteklius naudojančią elektrinę ir (ar) kaupimo įrenginį, taip suformuojant hibridinę elektrinę;

8) patikslinti nuostatas dėl didesnės kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos gamybos ir (ar) energijos kaupimo įrenginių informacijos ir gamybos valdymo sistemų atitikties saugumo reikalavimams, kai šioms elektrinėms ir (ar) energijos kaupimo įrenginiams teisės aktų nustatyta tvarka nėra išduodami leidimai veiklai elektros energetikos sektoriuje;

9) patobulinti esamą tiesioginės elektros linijos reglamentavimą, taikant analogiškus principus elektros skirstymui ir perdavimui, sudedant būtinus techninius saugiklius ir siekiant efektyviai atlaisvinti galias elektros perdavimo ir skirstomuosiuose tinkluose, taip pat užtikrinant, jog nebūtų neigiamos įtakos esamiems tinklų vartotojams (reguliuojamo tarifo prasme). Tiesioginės linijos reglamentavimas tikslinamas, siekiant sudaryti galimybes tiesiogine linija sujungti ne tik elektros energijos gamybos bei vartojimo, bet ir kaupimo įrenginius. Pakeitimais siekiama paskatinti didžiuosius elektros vartotojus, tokius kaip duomenų centrai, pramonės įmonės, vandenilio gamintojai ir kiti, tiesiogine linija jungtis prie elektros energiją gaminančių įrenginių, taip sumažinant pasinaudojimo elektros tinklais kaštus;

10) įgyvendinant Reglamento (ES) 2024/1366 nuostatas dėl tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo, siekiama įtvirtinti aiškų nacionalinių atsakingų institucijų paskirstymą ir jų tarpusavio koordinavimą. EEĮ projekte nustatoma, kad Taryba tampa pagrindine kompetentinga institucija, atsakinga už Reglamento (ES) 2024/1366 5 straipsnyje nustatytų užduočių įgyvendinimą, įskaitant atsakingų institucijų koordinavimą, jų bendradarbiavimo organizavimą ir viso tarpvalstybinio kibernetinio saugumo proceso valdymą. Lietuvos energetikos agentūra (toliau – Agentūra) vykdo nacionalinį kibernetinio saugumo rizikos vertinimą elektros sektoriuje ir teikia kibernetinio saugumo rizikos ataskaitas. Nacionalinis kibernetinio saugumo centras prižiūri kibernetinio saugumo kontrolės priemonių laikymąsi, vykdo incidentų valdymo funkcijas, organizuoja informacijos dalijimąsi ir išduoda leidimus taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas. Perdavimo sistemos operatorius bei ypatingos ar didelio poveikio subjektai privalo bendradarbiauti tarpusavyje ir su Taryba vykdydami Reglamento (ES) 2024/1366 reikalavimus. Šios nuostatos reikalingos tam, kad būtų aiškiai nustatytos nacionalinės funkcijos, nustatyta, kuri institucija koordinuoja veiksmus, kuri vertina riziką, kuri prižiūri atitiktį, ir užtikrintas institucijų bendradarbiavimas, kurio reikalauja Reglamentas (ES) 2024/1366.

AIEĮ projektu siekiama:

1) patikslinti gamybos įmokos skirstymo reguliavimą ir numatyti, kad gamybos įmokos lėšos būtų paskirstomos ne namų ūkiams, esantiems ne didesniu kaip 1,5 km atstumu nuo sausumoje pastatytų elektrinių, o asmenims, kurių deklaruota gyvenamoji vieta yra ne didesniu kaip 1,5 km atstumu nuo AIEĮ 13¹ straipsnio 1 dalyje nurodytų elektrinių;

2) patikslinti nuostatas dėl AIEĮ 20¹ straipsnio nuostatų taikymo, kai energetikos veiklą vykdo atsinaujinančių išteklių energijos bendrija.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos Tvarios energetikos politikos grupė (grupės vadovas Aurimas Salapėta, tel. +370 602 46 552, el. p. aurimas.salapeta@enmin.lt), tiesioginiai rengėjai – patarėjas Sergej Garbar, tel. + 370 602 46 324, el.p. sergej.garbar@enmin.lt (hibridinių elektrinių reguliavimas), vyresnioji patarėja Jevgenija Jankevič, tel. +370 602 47 359, el. p. jevgenija.jankevic@enmin.lt (leidimų pratęsimo, prievolių

įvykdymo užtikrinimo, veiklos pakeitimo, gamybos įmokos reguliavimas), Energetikos konkurencingumo grupė (grupės vadovas Karolis Švaikauskas, tel. +370 670 39 352, el. p. karolis.svaikauskas@enmin.lt), tiesioginė rengėja – patarėja Gintarė Palšauskaitė, tel. +370 602 47 294, el. p. gintare.palsauskaite@enmin.lt (dėl metano dalies nuostatų); Energetinio saugumo grupė, tiesioginis rengėjas – grupės vadovas Dainius Bražiūnas, tel. +370 699 07 102, el. p. dainius.braziunas@enmin.lt (elektros įrenginių rezervo panaudojimo reguliavimas), vyresnioji patarėja Gabija Talačkaitė-Radvilavičienė, tel. +370 677 45 064, el. p. gabija.talackaite@enmin.lt (dėl nacionalinių institucijų tarpusavio koordinavimo, įgyvendinant Reglamento (ES) 2024/1366 reikalavimus dėl tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo ir nuostatos dėl baudų už Reglamento (ES) 2026/261 3, 4 ir 5 straipsnių pažeidimus); Energijos efektyvumo politikos grupė (grupės vadovas Mindaugas Stonkus, tel. +370 679 60 206, mindaugas.stonkus@enmin.lt), tiesioginis rengėjas – vyriausiasis specialistas Vytautas Bernadišius, tel. +370 602 46 591, el. p. vytautas.bernadisius@enmin.lt (energinio efektyvumo klausimai).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu EĮ 21 straipsnyje nustatyta energetikos veiklos licencijų, leidimų ir atestatų išdavimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo, galiojimo panaikinimo ir keitimo pagrindai ir tvarka.

Galiojančiame EĮ nėra numatyta pareiga elektros perdavimo sistemos operatoriui ir skirstomųjų tinklų operatoriams turėti elektros tinklų elektros įrenginių, įrangos ir medžiagų rezervą, būtiną elektros energijos ir gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo saugumui ir patikimumui užtikrinti (veiklai atkurti po avarijų, sutrikimų, gedimų ir (ar) ekstremaliųjų įvykių ar po neteisėto fizinio poveikio bei nuo jo apsaugoti). Taip pat, EĮ nėra reglamentuotas elektros tinklų rezervas, skirtas spartesniam vartotojų, įgyvendinančių stambius projektus elektros įrenginių prijungimui prie perdavimo ar skirstomųjų tinklų. Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Vyriausybė arba jos įgaliota institucija, įvertinusi juridinių asmenų veiklos ir įrenginių paskirties bei naudojimo ypatumus, nustato nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių, nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įrenginių ir turto fizinės ir veiklos apsaugos reikalavimus. Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių energetikos įmonių ir nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę ar svarbią reikšmę turinčios energetikos infrastruktūros fizinės ir veiklos apsaugos reikalavimų, patvirtintų Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2019 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. 1-9 „Dėl Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių energetikos įmonių ir nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę ar svarbią reikšmę turinčios energetikos infrastruktūros fizinės ir veiklos apsaugos reikalavimų patvirtinimo“, 34 punkte nustatyta, kad įmonėse, užtikrinant galimo neteisėto fizinio poveikio paveiktų techninių sistemų ar turtinių kompleksų esminių ir pagrindinių struktūrų bei funkcijų išsaugojimą ir atkūrimą (atsparumą, angl. *resilience*), turi būti suformuotas ir palaikomas įrenginių, įrangos, medžiagų rezervas, būtinas per trumpiausią įmanomą laiką atstatyti neteisėtą fizinį poveikį patyrusį infrastruktūros objektą. Rezervo apimtys ir kiekiai nustatomi ir tvirtinami Įmonių saugumo planuose atskiru priedu. Taip pat, Elektrinių ir elektros tinklų eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. 1-211 „Dėl Elektrinių ir elektros tinklų eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“, 76 punkte nustatyta prievolė energetikos įrenginių savininkams turėti įrenginių, atsarginių dalių ir įrenginių rezervą, kurio sąrašą tvirtina ir suformuoja energetikos įrenginių savininkas arba jo įgaliotas asmuo.

Šiuo metu EĮ 36 straipsnyje yra nustatyta sankcijų ir jų taikymo tvarka, kuria vadovaujantis Taryba skiria baudas už energetikos srities teisės aktų pažeidimus, įskaitant ES teisės aktus. Tačiau galiojantys nacionaliniai teisės aktai neapima Reglamento (ES) 2026/261 3, 4 ir 5 straipsnių įgyvendinimui reikalingų specifinių sankcijų, todėl siekiant įvykdyti Reglamento (ES) 2026/261 8 straipsnyje nustatytą pareigą notifikuoti Europos Komisijai nacionalines įgyvendinimo priemones, būtina papildyti EĮ 36 straipsnį naujomis nuostatomis. Pakeitimai yra techninio pobūdžio ir papildo esamą teisinę bazę, kuri jau numato draudimą importuoti rusiškas dujas.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (toliau – EEĮ) 16 straipsnio 6 dalyje nustatyta leidimų veiklai elektros energetikos sektoriuje pratęsimo tvarka. Įtvirtinta, kad

išduotų leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimų tiesti tiesioginę liniją, leidimų plėtoti energijos kaupimo pajėgumus ir leidimų modernizuoti iš atsinaujinančių išteklių elektros energiją gaminančią elektrinę ar elektros energijos gamybos įrenginį galiojimo terminas pratęsiamas:

1) neribotą kartų skaičių valstybės, kitų asmenų veiksmų ir (ar) neveikimo ar nenugalimos jėgos (*force majeure*) aplinkybių buvimo laikotarpiui, jeigu asmuo, kreipdamasis dėl leidimo galiojimo termino pratęsimo, pateikia įrodymus, kad atlikti suplanuotus darbus vėluojama dėl valstybės, kitų asmenų veiksmų ir (ar) neveikimo ar nenugalimos jėgos aplinkybių;

2) vieną kartą 6 mėnesių laikotarpiui, o pratęsiant leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus statant ar įrengiant vėjo elektrinę, didesnės negu 6 MW leistinos generuoti galios saulės šviesos energijos elektrinę ar hibridinę elektrinę, kurioje elektros energijai gaminti naudojama vėjo energija, – vieną kartą 12 mėnesių laikotarpiui, jeigu asmuo, kreipdamasis dėl leidimo galiojimo termino pratęsimo, pateikia statybą leidžiantį dokumentą, išskyrus teisės aktų nustatytus atvejus, kai statybą leidžiantis dokumentas neprivalomas, ir dokumentus, įrodančius, kad atlikta ne mažiau kaip 50 procentų projekto įgyvendinimo darbų.

EEĮ 16 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad nurodytų leidimų pratęsimui nustatytų reikalavimų taikymo ir įvertinimo tvarka nustatoma Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklėse, kurias tvirtina Taryba.

EEĮ 16 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta, kokius reikalavimus turi atitikti asmuo, siekiantis gauti leidimą gaminti elektros energiją ir leidimą generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių. Tarp šių reikalavimų yra nustatyta, kad asmuo negali turėti skolų, kurių bendra suma viršija 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų), viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų biudžetui, administruojamam viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administratoriaus ir numatyta, kad tuo atveju jeigu šiame punkte nurodytų skolų mokėjimas yra atidėtas Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka arba dėl jų vyksta ginčas ginčus nagrinėjančioje institucijoje, laikoma, kad asmuo neturi skolų. Analogiškas reikalavimas asmenims, siekiantiems gauti leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimą plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, yra įtvirtintas EEĮ 16 straipsnio 15 dalyje.

EEĮ 17 straipsnio 5³ dalyje nustatyta, kad leidime gaminti elektros energiją, leidime plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidime naudoti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalį (dalis) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai yra nurodoma elektrinės įrengtoji galia ir leistina generuoti galia, atitinkančios EEĮ 20¹ straipsnio 2 dalyje nurodytą sąlygą. O to paties straipsnio 5⁵ dalyje nustatyta, kad tinklų naudotojas, siekdamas pakeisti elektrinės, įskaitant hibridinę elektrinę, ir energijos kaupimo įrenginio įrengtąją galią arba didžiausią pajėgumą, arba leistiną generuoti galią, privalo kreiptis į tinklų operatorių dėl prijungimo sąlygų išdavimo Energetikos ministerijos nustatyta tinklų naudotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarka ir (ar) tinklų operatoriaus Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos apraše nustatyta tvarka, o leidimo gaminti elektros energiją, leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus ir leidimo generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių turėtojas taip pat privalo pateikti Tarybai prašymą išduoti pakeistą leidimą.

EEĮ 16 straipsnio 9 dalies 2 punkte nustatyta, kad leidimai gaminti elektros energiją ir leidimai generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių išduodami šio įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis asmenims, kurių elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo įrenginiai yra išbandyti ir tinkami eksploatuoti, įskaitant ir tuos atvejus, kai nustatoma, kad elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo įrenginiai neatitinka techninių reikalavimų, nustatytų bendruosiuose techniniuose reikalavimuose, patvirtintuose Tarybos nutarimu, ir tinklų operatoriaus Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos apraše, tačiau neturi įtakos elektros energetikos sistemos darbo saugumui, stabilumui ir patikimumui, ir asmuo tinklų operatoriams patvirtina, kad elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo įrenginiai šiuos reikalavimus atitiks per 12 mėnesių nuo leidimo gaminti elektros energiją ar leidimo generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių išdavimo dienos, arba, kai statoma hibridinė elektrinė, kol bus pastatyti (ar įrengti) visi hibridinę elektrinę sudarantys įrenginiai. Tokiu atveju tinklų operatorius informuoja asmenį ir Tarybą, kad šie neatitikimai neturi įtakos elektros

energetikos sistemos darbo saugumui, stabilumui ir patikimumui. Gamintojo ar energijos kaupimo įrenginių savininko ir tinklų operatoriaus sutarimu 12 mėnesių terminas gali būti pratęstas vieną kartą papildomam 6 mėnesių laikotarpiui. Jeigu per šiame punkte nustatytą laikotarpį, įskaitant galimą jo pratęsimą, elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo įrenginiai neatitinka visų nustatytų reikalavimų ir nepateikiama visa apimtimi atlikta ir tinklų operatoriaus patvirtinta elektrinės ir (ar) kaupimo įrenginių bandymų programa, techninės būklės patikrinimo pažyma Tarybos sprendimu panaikinama.

EEĮ 16 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad leidimas gaminti elektros energiją nereikalingas:

- 1) gaminantiems vartotojams ir asmenims, siekiantiems tapti gaminančiais vartotojais;
- 2) asmenims, numatantiems gaminti elektros energiją ne didesnės kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos gamybos įrenginiuose, kurių leistina generuoti galia lygi nuliui;
- 3) asmenims, numatantiems gaminti elektros energiją ne didesnės kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginiuose, kurių leistina generuoti galia didesnė už nulį, išskyrus AIEĮ 20¹ straipsnio 8 dalyje nurodytą atvejį.

EEĮ 16 straipsnio 14 dalyje nustatyta, kad leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus nereikalingas:

- 1) gaminantiems vartotojams ir asmenims, siekiantiems tapti gaminančiais vartotojais;
- 2) asmenims, numatantiems statyti ar įrengti elektros energijos gamybos įrenginius, kurių įrengtoji galia ne didesnė kaip 100 kW, o leistina generuoti galia lygi nuliui;
- 3) asmenims, numatantiems statyti ar įrengti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginius, kurių įrengtoji galia ne didesnė kaip 100 kW, o leistina generuoti galia didesnė už nulį, išskyrus AIEĮ 20¹ straipsnio 8 dalyje nurodytą atvejį.

EEĮ 21¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad gamintojas, pasirašęs ketinimų protokolą, tinklų operatoriui privalo pateikti savo prievolių įvykdymo užtikrinimą, garantuojantį tinklų operatoriui gamintojo įsipareigojimo įvykdymą, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo ketinimų protokolo pasirašymo dienos. Prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis, išskyrus dydį, skirtą gamintojo įsipareigojimo įvykdymui pagal AIEĮ 22 ir (ar) 22¹ straipsnius užtikrinti, apskaičiuojamas dauginant numatytą, leistinos generuoti galios dydį (kW) iš 50 eurų už 1 kW. Kai prie veikiančios atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės papildomai numatoma įrengti kitą atsinaujinančius išteklius naudojančią elektrinę ir (ar) kaupimo įrenginį, įrengiant hibridinę elektrinę, prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis apskaičiuojamas dauginant numatomos įrengti kitos atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės ir (ar) kaupimo įrenginio numatytą įrengtosios galios dydį (kW) iš 50 eurų už 1 kW. Norint pratęsti leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus galiojimo terminą, kaip tai nustatyta EEĮ 16 straipsnio 6 dalyje, prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis padidinamas dydžiu, kuris apskaičiuojamas dauginant numatomą leistinos generuoti galios dydį (kW) iš 50 eurų už 1 kW ir laikotarpio, kuriam norima pratęsti šio leidimo galiojimo terminą, trukmės, išreikštos metais. Įpareigojimas padidinti prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį netaikomas, kai leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus galiojimo terminą siekiama pratęsti valstybės veiksmų ar nenugalimos jėgos aplinkybių buvimo laikotarpiui.

EEĮ 21¹ straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad gamintojo prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis gali būti sumažintas Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka ir sąlygomis, atsižvelgiant į gamintojo patirtas faktines jo įsipareigojimų įvykdymo išlaidas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1462 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymą“ Energetikos ministerija yra įgaliota nustatyti elektros energijos gamintojų elektros tinklų operatoriui teikiamo prievolių įvykdymo užtikrinimo dydžio sumažinimo tvarką ir sąlygas.

EEĮ 21¹ straipsnio 5 dalyje numatytos piniginės sankcijos, taikomos tais atvejais, kai gamintojas nutraukia ketinimų protokolą, atsisako leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus AIEĮ įstatymo 20 straipsnio 10 dalyje nustatyta tvarka arba priimamas EEĮ 73² straipsnyje nurodytas sprendimas, kad šis asmuo neatitinka nacionalinio saugumo interesų, arba jis neįvykdo EEĮ 22 straipsnio 9 dalies 3 punkte nustatyto įsipareigojimo, arba siekia sumažinti elektrinės leistiną generuoti galią ar hibridinės elektrinės leistiną generuoti galią ar įrengtąją galią. Šioje dalyje įtvirtinti

sankcijų dydžiai nustatyti, atsižvelgiant į gamintojo mokamo prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį bei leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus trukmę, kuri priklauso nuo plėtojamos technologijos.

EEĮ 31 straipsnio 2¹ dalyje nustatyta, kad prie perdavimo elektros tinklų pralaidumai rezervuojami šia prioriteto tvarka:

1) teisės aktuose ir (ar) programavimo lygmens planavimo dokumentuose (atitinkamų metų nacionalinėje energetikos plėtros programoje, Vyriausybės programoje ir (ar) Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane) nustatytiems atsinaujinančius išteklius naudojantiems objektams Lietuvos Respublikos teritorinėje jūroje ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinėje ekonominėje zonoje Baltijos jūroje, įskaitant AIEĮ 22 ir (ar) 22¹ straipsniuose nurodytus objektus, prijungti numatytu laiku, taip pat šiuose dokumentuose nurodytiems energetikos objektams, prisidedantiems prie elektros energetikos sistemos darbo stabilumo, patikimumo ir (ar) saugumo, prijungti numatytu laiku ir atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių projektams, kuriems suteiktas valstybei svarbus projekto statusas;

2) asmenų, vykdančių veiklą AIEĮ 20¹ straipsnio 8 dalyje nustatyta tvarka ir sąlygomis, ir asmenų ant pastatų stogų planuojamiems įrengti atsinaujinančius energijos išteklius naudojantiems elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti;

3) elektros energijos kaupimo įrenginiams ar hibridinėms elektrinėms, kai tame pačiame elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų taške į sistemą sujungiamos kelios skirtingas atsinaujinančių išteklių energijos rūšis naudojančios elektrinės ir energijos kaupimo įrenginys ar įrenginiai, prijungti;

4) juridinių asmenų, kurie yra gaminantys vartotojai ar siekia jais tapti, atsinaujinančius energijos išteklius naudojantiems elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti;

5) hibridinėms elektrinėms, kai tame pačiame elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų taške į sistemą sujungiamos kelios skirtingas atsinaujinančių išteklių energijos rūšis naudojančios elektrinės, prijungti;

6) vėjo elektrinėms, saulės šviesos energijos elektrinėms, išskyrus šios dalies 1–5 punktuose numatytus atvejus, kitiems elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti.

EEĮ 39 straipsnio 2¹ dalyje nustatyta, kad prie skirstomųjų elektros tinklų pralaidumai rezervuojami šia prioriteto tvarka:

1) atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ar piliečių energetikos bendrijų, kai jų dalyviais yra savivaldybė, jos įstaigos ir (ar) įmonės ir ne mažiau kaip 20 procentų šių bendrijų eksploatuojamų atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių įrengtosios galios ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo leidimo gaminti elektros energiją gavimo dienos bus skirta mažinti energijos nepriteklių ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiems vartotojams, atsinaujinančius energijos išteklius naudojantiems elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti;

2) fizinių asmenų, kurie yra gaminantys vartotojai ar siekia jais tapti, asmenų, vykdančių veiklą AIEĮ 20¹ straipsnio 8 dalyje nustatyta tvarka ir sąlygomis, ir juridinių asmenų, kurių pagamintai elektros energijai taikomas grynasis atsiskaitymas, ant pastatų stogų planuojamiems įrengti atsinaujinančius energijos išteklius naudojantiems elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti;

3) atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ar piliečių energetikos bendrijų atsinaujinančius energijos išteklius naudojantiems elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti;

4) elektros energijos kaupimo įrenginiams ar hibridinėms elektrinėms, kai tame pačiame prijungimo taške į sistemą sujungiamos kelios skirtingas atsinaujinančių išteklių energijos rūšis naudojančios elektrinės ir energijos kaupimo įrenginys ar įrenginiai, prijungti;

5) juridinių asmenų, kurie yra gaminantys vartotojai ar siekia jais tapti, atsinaujinančius energijos išteklius naudojantiems elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti;

6) hibridinėms elektrinėms, kai tame pačiame prijungimo taške į sistemą sujungiamos kelios skirtingas atsinaujinančių išteklių energijos rūšis naudojančios elektrinės, vėjo elektrinėms, saulės šviesos energijos elektrinėms prijungti, išskyrus šios dalies 1–5 punktuose numatytus atvejus, ir kitiems elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti.

EEĮ 48² straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad statyti ar įrengti energijos kaupimo įrenginį

planuojantis asmuo, gavęs išankstines energijos kaupimo įrenginio prijungimo sąlygas, parengia ir teikia tinklų operatoriui prašymą pasirašyti ketinimų protokolą ir jį pasirašęs ne vėliau kaip per 10 darbo dienų tinklų operatoriui pateikia prievolių įvykdymo užtikrinimą, kurio dydis apskaičiuojamas, atsižvelgiant į energijos kaupimo įrenginio leistiną generuoti galios dydį (kW) dauginant iš 50-Eur/kW. Šioje dalyje taip pat įtvirtinta, kad siekiant pratęsti leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminą, kaip tai nustatyta EEĮ 16 straipsnio 6 dalyje, prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis padidinamas dydžiu, kuris apskaičiuojamas dauginant numatomų įrengti energijos kaupimo įrenginių leistinos generuoti galios dydį (kW) iš 50 Eur/kW ir laikotarpio, kuriam norima pratęsti šio leidimo galiojimo terminą, trukmės, išreikštos metais. Įpareigojimas padidinti prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį netaikomas, kai leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminą siekiama pratęsti valstybės veiksmų ar nenugalimos jėgos aplinkybių buvimo laikotarpiui.

EEĮ 48² straipsnio 24 dalyje numatyta piniginė sankcija, taikoma tuo atveju, kai energijos kaupimo įrenginį planuojantis įrengti ar statyti asmuo nutraukia ketinimų protokolą arba baigiasi turimo leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimas ir nebuvo kreiptasi dėl jo pratęsimo. Šioje dalyje įtvirtintas sankcijos dydis nustatytas, atsižvelgiant į statyti ar įrengti energijos kaupimo įrenginį planuojančio asmens mokamo prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį bei leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo trukmę.

EEĮ 2 straipsnio 102 dalyje įtvirtinta tiesioginės elektros linijos sąvoka – elektros linija, jungianti elektros energijos gamybos ir vartojimo vietas, neprijungtas prie elektros energijos perdavimo ar skirstomųjų tinklų, arba elektros linija, jungianti gamintojo ir jo padalinių bei patronuojamųjų įmonių ar vartotojų, kurių elektros įrenginiai yra prijungti prie gamintojo lokaliųjų elektros tinklų, objektus, arba elektros linija, jungianti gamintojo, elektros energiją gaminančio iš atsinaujinančių išteklių, ir vartotojo objektus, kai elektros energijos gamybos vieta yra neprijungta prie elektros energijos perdavimo ar skirstomųjų tinklų, o vartojimo vieta – prijungta prie elektros energijos perdavimo ar skirstomųjų tinklų. Dabartinė sąvoka nenumato galimybės tiesiogine linija sujungti vietų, kuriose elektros energija ne tik gaminama ir vartojama, bet ir kaupiama.

EEĮ 70 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad elektros energija gali būti persiunčiama vartotojo objektams tiesiogine linija, jungiančia gamintojo ir vartotojo objektus, šiais atvejais:

- 1) kai tiesioginė linija jungia elektros energijos gamybos ir vartojimo vietas, neprijungtas prie perdavimo ar skirstomųjų tinklų;
- 2) kai tiesioginė linija jungia gamintojo ir jo padalinių bei patronuojamųjų įmonių objektus;
- 3) kai tiesioginė linija jungia gamintojo ir vartotojo, kurio elektros įrenginiai yra prijungti prie gamintojo lokaliųjų elektros tinklų, objektus;
- 4) kai tiesioginė linija jungia gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių vietą, neprijungtą prie perdavimo ar skirstomųjų tinklų, ir vartojimo vietą, prijungtą prie skirstomųjų tinklų.

Nuostatos nereglamentuoja galimybės tiesiogine linija sujungti vietų, kuriose elektros energija ne tik gaminama ir vartojama, bet ir kaupiama.

EEĮ 70 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad leidimas tiesti tiesioginę liniją išduodamas tik suderinus su tinklų operatoriumi, prie kurio valdomų elektros tinklų prijungti gamintojo ir (ar) vartotojo elektros įrenginiai, tiesioginės linijos techninės konstrukcijos ir eksploatavimo reikalavimus, siekiant užtikrinti elektros energetikos sistemos suderinamumą ir vientisumą. Šios dalies nuostatos nekonkretizuoja, kur yra nurodomi reikalavimai tiesioginės linijos techninei konstrukcijai ir eksploatavimui.

EEĮ 70 straipsnio 7 dalis numato, kad Taryba gali atsisakyti išduoti leidimą tiesti tiesioginę liniją, jeigu ji išdavus būtų pažeidžiami šio įstatymo 4 straipsnyje nustatyti elektros energetikos sektoriaus veiklos reguliavimo bendrieji principai. Šioje dalyje nereglamentuojama, kad tokiu atveju, jei tiesioginės linijos įrengimas sąlygotų perdavimo ar skirstymo paslaugų kainų didėjimą esamiems tinklų naudotojams, galima būtų atsisakyti išduoti leidimą tiesti tiesioginę liniją motyvuojant EEĮ 4 straipsnio 5 punkte numatyto principo pažeidimu, kadangi elektros perdavimo ar skirstymo tarifas didėtų likusiems vartotojams.

EEĮ 70 straipsnio 9 dalis numato, kad tokiu atveju, jei elektros energijos iš atsinaujinančių

išteklių gamybos vieta nebūtų prijungta prie perdavimo ar skirstomųjų tinklų, nedraudžiama vartotojui gamintojo pagamintos ir tiesiogine linija vartotojui persiūtos, tačiau nesuvalytos elektros energijos patiekti į elektros tinklus, prie kurių yra prijungtas vartotojas. Tokiu atveju leidimas gaminti vartotojui nėra reikalingas. Ši dalis atnaujintina, kadangi keičiamas šio straipsnio 1 dalies 4 punktas, reglamentuojantis atvejus, kuriais gali būti sujungtos dvi vietos, iš kurių vienoje vietoje elektros energija vartojama ir papildomai gali būti gaminama iš atsinaujinančių išteklių ir (ar) kaupiama, o kitoje – elektros energija gaminama iš atsinaujinančių išteklių ir (ar) kaupiama, kai viena iš šių vietų yra neprijungta prie perdavimo ar skirstomųjų tinklų, o kita yra prijungta prie perdavimo tinklų arba skirstomųjų tinklų. Projektu papildoma 70 straipsnio 9 dalis taip, kad suregulmentuotų visus tiesioginės linijos atvejus, kuriuos apima keičiama šio straipsnio 1 dalies 4 punkto formuluotė.

Šiuo metu EEĮ 73³ straipsnio 4 dalyje numatyta, kad po leidimo gaminti elektros energiją ir (ar) leidimo generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių išdavimo Tarybos įgaliotam Tarybos administracijos valstybės tarnautojui nustačius, kad elektros energijos įrenginiai neatitinka šio straipsnio 1 dalyje nurodyto elektros energijos įrenginių valdymo sistemų saugumo reikalavimo ir jo įgyvendinimą užtikrinančių sąlygų, nurodytų šio straipsnio 2 dalyje, Tarybos įgaliotas Tarybos administracijos valstybės tarnautojas EI 24² straipsnyje nustatytais atvejais ir tvarka duoda privalomąjį nurodymą šiuos įrenginius eksploatuojančiam tinklų naudotojui. Tarybos įgaliotas Tarybos administracijos valstybės tarnautojas prieš priimdamas šioje dalyje nurodytą sprendimą dėl privalomojo nurodymo davimo turi teisę kreiptis į tinklų operatorių, kad jis pateiktų techninį vertinimą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodyto elektros energijos įrenginių valdymo sistemų saugumo reikalavimo ir jo įgyvendinimą užtikrinančių sąlygų, nurodytų šio straipsnio 2 dalyje, įgyvendinimo. Nuostatos neregulmentuoja atvejų, kai didesnės kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos gamybos ir (ar) energijos kaupimo įrenginiams nėra išduodami leidimai veiklai elektros energetikos sektoriuje.

Šiuo metu tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo užtikrinimas nacionaliniu lygiu nėra reglamentuotas kaip atskira funkcijų sistema, nustatyta pagal Reglamento (ES) 2024/1366 reikalavimus, nes iki šiol ES teisinėje sistemoje nebuvo sektorinio tinklo kodekso, skirtas būtent tarpvalstybinių elektros srautų kibernetiniam saugumui. Nacionalinė teisinė aplinka šią sritį reglamentuoja tik fragmentiškai: elektros energetikos sektoriaus veiklą ir sistemų patikimumą reguliuoja EI ir EEĮ, o bendruosius kibernetinio saugumo reikalavimus – Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas, kuriame nustatytos Nacionalinio kibernetinio saugumo centro funkcijos, susijusios su incidentų valdymu, informacijos apsauga ir kibernetinio saugumo kontrolės priemonių priežiūra. Tuo tarpu elektros energetikos sektoriaus rizikų vertinimas ir pasirengimas ekstremaliosioms situacijoms šiuo metu reglamentuojamas pagal ES elektros energetikos rizikos valdymo teisės aktus ir nacionalinį pasirengimo valdyti rizikas planą, todėl Agentūra funkcijos kibernetinio saugumo srityje šiuo metu tiesiogiai nenustatytos.

Galiojantis reguliavimas iki šiol nenumato nacionalinės kompetentingos institucijos, atsakingos už tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo koordinavimą, bendrą rizikos vertinimo proceso valdymą, didelio ir ypatingo poveikio subjektų identifikavimą bei kitų Reglamento (ES) 2024/1366 5 straipsnyje nustatytų funkcijų vykdymą. Nacionalinėje teisėje taip pat nėra įtvirtintas atsakingų institucijų tarpusavio koordinavimo mechanizmas, kuriam pagal šį reglamentą turi vadovauti paskirta pagrindinė kompetentinga institucija. Todėl EEĮ įstatymo pakeitimais siekiama užpildyti šią teisinio reguliavimo spragą, paskirstant funkcijas tarp Tarybos, Agentūros ir Nacionalinio kibernetinio saugumo centro ir nustatant jų bendradarbiavimo tvarką.

AIEĮ 13¹ straipsnyje nustatyta tokia gamybos įmokos paskirstymo tvarka: 15 procentų skiriama tiesiogiai namų ūkiams, kai asmuo ar asmenys gyvena ne didesniu kaip 1,5 km atstumu nuo AIEĮ 13¹ straipsnio 1 dalyje nurodytų elektrinių, 85 procentus – bendruomeninėms organizacijoms, vykdančioms AIEĮ 13¹ straipsnio 10 dalyje nurodytus projektus. AIEĮ 13¹ straipsnio 13 ir 14 dalys numato atvejus, kuriais gamybos įmokos lėšos yra grąžinamos ir kaip jos paskirstomos.

Šiuo metu yra teisinė kolizija dėl AIEĮ 20¹ straipsnio 8 dalies ir AIEĮ 20² straipsnio 11 dalies nuostatų taikymo. AIEĮ 20¹ straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad gaminančių vartotojų ir asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektrinės gali būti statomos, įrengiamos ir eksploatuojamos EEĮ įstatymo nustatyta tvarka kitų asmenų, turinčių leidimą plėtoti elektros energijos gamybos

pajėgumus ir leidimą gaminti elektros energiją, ir atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų. Tuo tarpu, AIEĮ 20² straipsnio 11 dalyje nustatyta, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijai netaikomos AIEĮ 20¹ straipsnio nuostatos.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

EĮ projektu siūloma:

1) Nurodyti naują Tarybos funkciją, kad Taryba gali atlikti energetikos įmonių veiklos patikrinimus ir taip pat, *vadovaujantis Reglamento (ES) 2024/1787 6 straipsnio 1–5 dalimis*, atitinkamai papildant EĮ 8 straipsnio 11 dalies 20 punktą.

2) Nurodyti naują Tarybos funkciją, kad Taryba nustatyta tvarka kontroliuoja energetikos objektų, energetikos įrenginių techninę saugą, eksploatavimą, energijos ir energijos išteklių gamybos, perdavimo, skirstymo, tiekimo patikimumą ir vartojimo efektyvumą, *įskaitant reikalavimų laikymąsi vadovaujantis Reglamento (ES) 2024/1787 14 straipsniu*, atitinkamai papildant EĮ 8 straipsnio 11 dalies 22 punktą.

3) Papildyti EĮ 36 straipsnį nauja 2² dalimi, numatant, kad Taryba už Reglamento (ES) Nr. 2024/1787 pažeidimus skiria baudas:

a) gamtinių dujų sistemų operatoriams už Reglamento (ES) Nr. 2024/1787 6 straipsnio 6 dalies, 14 straipsnio 1, 2, 5, 6, 8–14 dalių piniginę baudą iki 10 procentų praėjusių finansinių metų metinės apyvartos;

b) už Reglamento (ES) Nr. 2024/1787 27 straipsnio 1 dalies, 28 straipsnio 1 ir 2 dalių bei 29 straipsnio 1 ir 2 dalių pažeidimus:

i) juridiniams asmenims skiria piniginę baudą iki 10 procentų praėjusių finansinių metų metinės apyvartos;

ii) fiziniams asmenims skiria piniginę baudą iki 10 procentų praėjusių kalendorinių metų metinių pajamų.

Reglamento (ES) Nr. 2024/1787 33 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad juridinių asmenų atveju nurodytų administracinių baudų dydis negali viršyti 20 procentų praėjusių finansinių metų metinės apyvartos. Fizinių asmenų atveju tų baudų dydis negali viršyti 20 procentų praėjusių kalendorinių metų metinių pajamų.

4) Papildyti EĮ 36 straipsnį nauja 2³ dalimi, numatant, kad Taryba, vykdydama sankcijų skyrimo procedūrą Reglamento (ES) Nr. 2024/1787 14 straipsnio 14 dalies, 27 straipsnio 1 dalies, 28 straipsnio 1 ir 2 dalių bei 29 straipsnio 1 ir 2 dalių pažeidimus, turi teisę:

a) įpareigoti asmenį nutraukti pažeidimą;

b) skelbti viešus įspėjimus arba pranešimus.

5) Papildyti EĮ 36 straipsnį nauja 2⁴ dalimi, numatant, kad už Tarybos įpareigojimų nutraukti Reglamento (ES) Nr. 2404/178 pažeidimus, pateikti informaciją, kitų Tarybos teisėtų įpareigojimų ir (ar) nurodymų nevykdymą bei už trukdymą atlikti patikrinimą Taryba turi teisę Reglamente Nr. 2404/178 nurodytiems asmenims skirti periodinę baudą, kurios dydis juridiniam asmeniui yra 3 procentai praėjusių finansinių metų vidutinių dienos pajamų už kiekvieną pažeidimo vykdymo (tęsimo) dieną, fiziniam asmeniui – 2 procentai praėjusių kalendorinių metų vidutinių dienos pajamų už kiekvieną pažeidimo vykdymo (tęsimo) dieną. Šioje dalyje nurodyta periodinė bauda skiriama už laikotarpį, kuris prasideda nuo Tarybos nutarimo skirti baudą priėmimo dienos ir baigiasi tą dieną, kai baigiasi pažeidimo vykdymas (tęsimas). Periodinė bauda gali būti skiriama ne ilgesniam kaip šešių mėnesių laikotarpiui nuo Tarybos sprendimo paskirti tokią baudą priėmimo dienos.

Atitinkamai, EĮ 36 straipsnio pakeitimu siūloma nustatyti naują teisinį reguliavimą dėl sankcijų taikymo už Reglamento (ES) 2026/261 3, 4 ir 5 straipsnių pažeidimus. Siūloma papildyti 36 straipsnį nauja 2⁵ dalimi, kuria Tarybai suteikiama teisė skirti atgrasančias baudas juridiniams ir fiziniams asmenims, kaip reikalaujama Reglamente (ES) 2026/261. Šio reglamento 3 straipsnyje nustatomas draudimas importuoti gamtines dujas ir SGD, kilusias iš ar eksportuotas iš Rusijos, 4 straipsnyje įtvirtinamos ribotos laikinos išimties anksčiau sudarytoms sutartims, o 5 straipsnyje nustatoma privalomo išankstinio leidimo tvarka tais atvejais, kai importas galimas tik taikant šias išimtis ar kai

reikia įrodyti nerusiškų dujų kilmę. Šiuo pakeitimu į nacionalinę teisę perkeliama reglamente nustatyti sankcijų dydžiai ir principai, taip užtikrinant reglamento įgyvendinimą ir valstybės narės pareigą notifikuoti Europos Komisijai galiojančias nacionalines nuostatas. Tikimasi, kad nustatytas teisinis reguliavimas sustiprins kontrolės mechanizmus ir prisidės prie ES tikslų mažinti energetinę priklausomybę nuo Rusijos, įgyvendinimo.

6) Papildyti EĮ 21 straipsnį nauja 5¹ dalimi ir joje nustatyti, kad leidimų, nurodytų EEĮ 16 straipsnio 1 dalies 2–3 ir 8–9 punktuose, t. y. leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimų plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, leidimų tiesti tiesioginę liniją ir leidimų modernizuoti iš atsinaujinančių išteklių elektros energiją gaminančią elektrinę ar elektros energijos gamybos įrenginį, kurių galiojimas sustabdytas EĮ 21 straipsnio 5 dalyje numatytais pagrindais, galiojimo terminas dėl leidimo galiojimo sustabdymo nekeičiamas. Šiais pakeitimais siekiama:

a) užtikrinti teisinę drausmę ir atsakomybę. Jei sustabdymo laikotarpis neįskaičiuojamas į leidimo galiojimo terminą, leidimo turėtojai gali piktnaudžiauti leidimo galiojimo pratęsimu net ir pažeisdami teisės aktų reikalavimus. Pakeitimas užtikrina reguliavimo efektyvumą ir skatina laikytis leidimu nustatytų sąlygų;

b) užtikrinti, kad veiklą vykdytų reikalavimus atitinkantys subjektai. Jei leidimas sustabdomas dėl nustatytų pažeidimų, neturėtų būti suteikiamas papildomas laikas veiklai vykdyti dėl to, kad leidimo turėtojas pats sukėlė sustabdymo aplinkybes;

c) išlaikyti valstybės kontrolės ir leidimų turėtojų vykdomos veiklos pusiausvyrą, nes leidimo sustabdymas yra laikina poveikio priemonė;

d) užtikrinti, kad sustabdyto leidimo turėtojas turėtų interesą kuo greičiau pašalinti pažeidimus, dėl kurių leidimas buvo sustabdytas;

e) užtikrinti administravimo paprastumą, sustabdyto leidimo pabaigos data išlieka aiški ir žinoma, todėl nėra reikalingas leidimų terminų perskaičiavimas, administracinių sprendimų priėmimas bei išvengiama ginčų dėl sustabdyto leidimo termino perskaičiavimo.

7) Papildyti EĮ 29¹ straipsniu ir įstatymo lygmeniu nustatyti teisinio reguliavimo principus dėl elektros energijos ir gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo sistemų įrenginių, įrangos ir medžiagų rezervų kaupimo elektros energijos ir gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo saugumui ir patikimumui užtikrinti ir galimo jų panaudojimo stambių projektų, kaip jie apibrėžti Investicijų įstatyme, įgyvendinimui.

Siekiant užtikrinti elektros energijos ir gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo saugumą ir patikimumą bei elektros energijos ir gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo sistemų veiklos atsparumą ir atkūrimą po avarių, sutrikimų, gedimų, ekstremaliųjų įvykių ir (ar) neteisėto fizinio poveikio, siūloma elektros energijos perdavimo sistemos operatoriui, gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriui, elektros energijos skirstomųjų tinklų operatoriui ir gamtinių dujų skirstymo sistemos operatoriui įstatymu nustatyti pareigą – sudaryti ir palaikyti įrenginių, įrangos ir medžiagų rezervą. Atsižvelgiant į tai, kad prie skirstomųjų tinklų operatorių, aptarnaujančių mažiau kaip 100 000 vartotojų, būna prijungtas labai nedidelis vartotojų skaičius, siūloma nustatyti, kad nuostatos dėl rezervo sudarymo nebūtų taikomos skirstomųjų tinklų operatoriui, aptarnaujančiam mažiau kaip 100 000 vartotojų.

Siekiant sudaryti sąlygas spartinti stambių projektų, kaip jie apibrėžti Investicijų įstatyme, įgyvendinimą, siūloma leisti elektros energijos perdavimo sistemos operatoriui ir elektros energijos skirstomųjų tinklų operatoriui naudoti įrenginius iš rezervo šių projektų įgyvendinimui, kai prie elektros energijos perdavimo tinklų prijungiami vartotojų ne mažesnės kaip 10 MW leistinos naudoti galios elektros įrenginiai arba vartotojų elektros įrenginių leistina naudoti galia didinama ne mažiau kaip 10 MW, ir kai prie elektros energijos skirstomųjų tinklų prijungiami vartotojų ne mažesnės kaip 1 MW leistinos naudoti galios elektros įrenginiai arba vartotojų elektros įrenginių leistina naudoti galia didinama ne mažiau kaip 1 MW.

Siūloma nustatyti, kad rezervų apimtis ir kiekis turi būti pakankami išsaugoti ir (ar) atkurti avarių, sutrikimų, gedimų, ekstremaliųjų padėčių ir (ar) neteisėto fizinio poveikio paveiktus elektros energijos perdavimo ar skirstymo sistemos ir gamtinių dujų perdavimo ar skirstymo sistemos pagrindinius struktūrinius elementus, komponentus, technines sistemas ir (ar) funkcijas, o rezervų

sudarymo ir panaudojimo tvarka būtų nustatoma Energetikos ministerijos patvirtintuose Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių energetikos įmonių ir nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę ar svarbią reikšmę turinčios energetikos infrastruktūros fizinės ir veiklos apsaugos reikalavimuose, o konkrečios jų apimtys ir kiekiai, atsižvelgiant į šios informacijos jautrumą, būtų nustatomi elektros energijos perdavimo sistemos operatoriaus, gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus, elektros energijos skirstomųjų tinklų operatoriaus ir gamtinių dujų skirstymo sistemos operatoriaus saugumo planuose, tvirtinamuose vadovaujantis Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 15 straipsnio 1 dalimi.

Siūlomi pakeitimai ne tik įstatymo lygiu įtvirtintų šiuo metu poįstatyminiais aktais nustatytas pareigas tinklų operatoriams kaupti įrenginių, įrangos ir medžiagų rezervus ir taip prisidėtų prie energetikos tinklų atsparumo stiprinimo, bet ir pagerintų investicinę aplinką Lietuvoje, sudarytų palankesnes sąlygas vartotojų elektros įrenginių prijungimui prie perdavimo tinklų, pagreitinėtų vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie perdavimo tinklų procesą, bei suteiktų paskatų pritraukti tiek užsienio, tiek vietinės investicijas, kuriančias aukštą pridėtinę vertę ir naujas darbo vietas.

EEĮ projektu siūloma:

1) Papildyti EEĮ 16 straipsnį nauja 6¹ dalimi ir nustatyti, kad išduotų leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimų plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminas pratęsiamas vieną kartą ne ilgesiam nei 48 mėnesių laikotarpiui. Asmuo, kreipdamasis dėl leidimo galiojimo pratęsimo, turi nurodyti terminą, kuriam prašoma pratęsti leidimą, ir pateikti dokumentą, patvirtinantį prievolių įvykdymo užtikrinimo pateikimą tinklų operatoriumi prašomam pratęsti leidimo galiojimo terminui šio įstatymo 21¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. EEĮ projekte siūloma, kad ši nuostata galiotų vienerius metus ir būtų taikoma tik tiems subjektams, kurie jau yra pradėję plėtos projektus ir turi galiojančius leidimus, išduotus iki EEĮ pakeitimų įsigaliojimo, kadangi jie jau yra padarę dalį veiksmų, reikalingų projekto vystymui. Atsižvelgiant į šiuo metu susidariusią situaciją rinkoje, kai elektros energijos kaina rinkoje svyruoja, vystomų projektų atsiperkamumas mažėja bei elektros energijos vartojimas didėja ne taip sparčiai kaip tikėtasi bei yra ribotos galimybės pagamintą elektros energiją realizuoti rinkoje, esant ribotoms galimybėms naudotis tarpvalstybinėmis jungtimis, pakeitimu siekiama sudaryti galimybę asmenims, plėtojantiems elektros energijos gamybos pajėgumus ir energijos kaupimo pajėgumus per vienerius metus priimti sprendimus, ar tęsti plėtojamus projektus ir turėti ilgesnį terminą jų įgyvendinimui, ar nutraukti veiklą. Siūloma įtvirtinti, kad galimybė pratęsti leidimus būtų suteikta tik tiems gamintojams, kurie pradėjo vystyti projektus prieš kelis metus ir, pasikeitus rinkos sąlygoms gali jų neišplėtoti numatytais terminais, dėl ko nebus pasiekti atsinaujinančios energetikos plėtos tikslai, o projektų plėtotojai patirs didelius kaštus. Subjektai, kurie tik dabar inicijuoja projektus gali apsispręsti dėl vystymo tikslingumo ir prisitaikyti prie rinkos aktualijų.

2) Atsižvelgiant į šį siūlomą pakeitimą, atitinkamai patikslinama EEĮ 16 straipsnio 7 dalis.

3) Pakeisti EEĮ 16 straipsnio 9 dalies 2 punktą ir nustatyti, kad leidimai gaminti elektros energiją ir leidimai generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių išduodami ir tais atvejais, kai elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo įrenginiai nėra išbandyti dėl atidėtų bandymų, kai jų neįmanoma atlikti dėl gamtinių sąlygų atsiradimo, tačiau vadovaujantis operatoriaus Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašu neturi įtakos elektros energetikos sistemos darbo saugumui, stabilumui ir patikimumui.

4) Pripažinti netekusiais galios EEĮ 16 straipsnio 9 dalies 10 punktą ir 15 dalies 11 punktą, kuriuose įtvirtinta, kad asmuo, siekiantis gauti leidimą gaminti elektros energiją, leidimą generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių, leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimą plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, negali turėti skolų, kurių bendra suma viršija 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų), viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų biudžetui, administruojamam viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administratoriaus ir numatyta, kad tuo atveju, jeigu šiame punkte nurodytų skolų mokėjimas yra atidėtas Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka arba dėl jų vyksta ginčas ginčus nagrinėjančioje institucijoje, laikoma, kad asmuo neturi skolų. Šiuo pakeitimu siekiama atsisakyti perteklinio reikalavimo teikti informaciją apie skolų viešuosius interesus atitinkančių

paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administratoriui neturėjimą. Toks reikalavimas vertintinas kaip neproporcingas ir galimai apribojantis galimybes vystyti projektus. Atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių plėtros projektai reikalauja didelių investicijų, o sąlyginai nedidelė skola gali atsirasti dėl techninių ar administracinių priežasčių ir nebūtinai atspindi vystytojo finansinį pajėgumą ir galimybes vykdyti prisiimtus įsipareigojimus. Atsisakius šio reikalavimo būtų sudarytos palankesnės sąlygos elektros energetikos sektoriaus plėtrai, didinamas investicinis patrauklumas ir mažinama administracinė našta vystytojams.

5) Pakeisti 16 straipsnio 10 ir 14 dalis, nustatant išimtį dėl leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimo gaminti elektros energiją išdavimo atsinaujinančių išteklių energijos bendrijoms ir piliečių energetikos bendrijoms, kai energetikos veikla vykdoma pagal AIEĮ 20¹ straipsnio 8 dalyje nurodytą atvejį, ne didesnės kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginiuose.

6) Papildyti EEĮ 17 straipsnį 5⁶ dalimi ir įtvirtinti, kad tuo atveju, kai išdavus leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimą plėtoti energijos kaupimo įrenginius dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pasirinktos įrangos techniniais parametrais, ne daugiau kaip 5 procentais keičiama leidime nurodyta įrengtoji galia, naujas leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimas plėtoti energijos kaupimo pajėgumus nereikalingas, jei leidimo turėtojo planuojama vykdyti veikla atitinka visas šio įstatymo 16 straipsnio 15 dalyje nustatytas sąlygas. Šiuo pakeitimu siūloma sudaryti galimybę plėtojant elektrines ir energijos kaupimo įrenginius numatyti 5 procentų įrengtosios galios paklaidą, nes praktikoje dėl techninių ir inžinerinių priežasčių faktinė pastatytos elektrinės įrengtoji galia gali nežymiai skirtis nuo leidime plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidime plėtoti energijos kaupimo pajėgumus nurodytos įrengtosios galios. Vystytojai kreipimosi dėl leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus metu paprastai dar nebūna pasirinkę konkrečios įrangos, todėl plėtros procese gali būti pasirinkta įranga, kurios techniniai duomenys ne pilna apimtimi atitinka įrengtąją galią, nurodytą leidime. Šie nedideli nukrypimai paprastai neturi esminės įtakos nei elektros tinklų veikimui, nei tinklų apkrovai, tačiau gali lemti formalius neatitikimus tarp projektinės ir faktiškai įrengtos galios. Nesant galimybės taikyti nedidelės paklaidos, net ir minimalūs techniniai nukrypimai gali sukelti papildomą administracinę naštą vystytojams ir institucijoms bei sąlygoti poreikį iš naujo derinti projektinius sprendinius ar keisti leidimus. Tai gali nepagrįstai ilginti projektų įgyvendinimo terminus ir didinti jų administracinius kaštus. Įtvirtinus 5 procentų įrengtosios galios paklaidą būtų sudarytos lankstesnės sąlygos elektrinių statybai ir projektų įgyvendinimui, sumažinta administracinė našta bei išvengta perteklinių procedūrų. Atsižvelgiant į siūlomą EEĮ 17 straipsnio 5⁶ dalies pakeitimą, atlikti EEĮ 17 straipsnio 5⁵ dalies pakeitimai, siekiant suderinti abiejų dalių nuostatas.

7) Sumažinti EEĮ 21¹ straipsnio 1 dalyje ir 48² straipsnio 10 dalyje numatyto tinklų operatoriui mokamo prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį nuo 50 eurų už 1 kW numatomos išplėtoti elektrinės, įskaitant hibridinę elektrinę, leistinos generuoti galios ar energijos kaupimo įrenginio leistinos generuoti galios iki 25 eurų, siekiant sumažinti vystytojų patiriamus kaštus pradiniam elektrinių ar energijos kaupimo įrenginių vystymo etape. Nesiūloma prievolių įvykdymo užtikrinimo dydžio, jo pateikimo, pasinaudojimo, grąžinimo tvarkos nustatyti įstatymą įgyvendinamajame teisės akte, kadangi įstatymo lygmeniu įtvirtintos prievolių įvykdymo užtikrinimo grąžinimo, pasinaudojimo tvarkos taisyklės suteikia aiškumo kokiais pagrindais jis grąžinamas, kada juo pasinaudojama, kokia dalimi, išimtyis dėl pasinaudojimo, t. y. aiškos finansinės pasekmės dėl projektų neįgyvendinimo ar dalinio neįgyvendinimo. Vertinama, kad nuostatos, įtvirtintos įstatyme, sumažina interpretacijų ir ginčų tikimybę ir užtikrina aukštesnio lygmens teisinį pagrindą. Atsižvelgiant į šiuos pakeitimus, siūloma atitinkamai sumažinti prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį, kuris mokamas papildomai siekiant pratęsti leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminą, nuo 50 eurų už 1 kW numatomos išplėtoti elektrinės, įskaitant hibridinę elektrinę, ar energijos kaupimo įrenginio leistinos generuoti galios iki 25 eurų. Įvertinant tai, kad EEĮ projektu siūloma sudaryti galimybę pratęsti leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimus plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminą vieną kartą ne ilgesiam nei 48 mėnesių laikotarpiui, siūloma papildyti EEĮ 21¹ straipsnį ir 48² straipsnį naujomis dalimis ir

nustatyti, kad norint pratęsti leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminą ne ilgesniam kaip 48 mėnesių terminui, kaip tai siūloma nustatyti EEĮ 16 straipsnio 6¹ dalyje, prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis padidinamas dydžiu, kuris apskaičiuojamas dauginant numatomą elektrinės, įskaitant hibridinę elektrinę, leistinos generuoti galios dydį (kW) arba įrengtosios galios dydį (kW), kai prie veikiančios atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės papildomai numatoma įrengti kitą atsinaujinančius išteklius naudojančią elektrinę ir (ar) kaupimo įrenginį ar įrenginius, suformuojant hibridinę elektrinę, iš 6,25 euro už 1 kW ir laikotarpio, kuriam norima pratęsti šio leidimo galiojimo terminą, trukmės, išreikštos metais. Atitinkamai siūloma sumažinti prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį EEĮ 16 straipsnio 1¹ dalyje nuo 50 eurų už 1 kW numatomos išplėtoti elektrinės įrengtosios galios iki 25 eurų tais atvejais, kai prievolių įvykdymo užtikrinimas pateikiamas siekiant užtikrinti gamintojo įsipareigojimą tinklų operatoriui per EEĮ 16 straipsnio 9 dalies 2 punkte nustatytą terminą įvykdyti techninius reikalavimus. Šio straipsnio nuostatose pateiktos formuluotės „energijos kaupimo įrenginys ar įrenginiai“ vartojamos atsižvelgiant į tai, jog šio straipsnio nuostatos taikomos hibridinei elektrinei, kuri apibrėžiama, kaip tame pačiame elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų taške į sistemą sujungtos kelios skirtingas atsinaujinančių išteklių energijos rūšis naudojančios elektrinės, arba šios elektrinės ar elektrinė ir energijos kaupimo įrenginys ar įrenginiai. Atitinkamai, kituose projekto straipsniuose formuluotės „energijos kaupimo įrenginys arba energijos kaupimo įrenginiai“ naudojamos pagal kontekstą, taikant vienaskaitą arba daugiskaitą, siekiant sureguliuoti pavienių energijos kaupimo įrenginių, kurie nėra hibridinės elektrinės dalis, veiklos sąlygas.

8) EEĮ projekto 17 straipsnio 12 dalyje siūloma nustatyti, kad iki EEĮ pakeitimų įsigaliojimo tinklų operatoriui pateikti prašymai sudaryti ketinimų protokolą, sumažinti pateikto prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį baigiami nagrinėti pagal šio įstatymo nuostatas. Šiomis nuostatomis siekiama sudaryti vienodas sąlygas asmenims, kuriems po EEĮ pakeitimų įsigaliojimo, bus sumažintas prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis, ir tiems, kurie pateikė prašymą pasirašyti ketinimų protokolus iki EEĮ pakeitimų įsigaliojimo ir suteikti aiškumo dėl pateiktino prievolių įvykdymo užtikrinimo dydžio. Iki EEĮ pakeitimų įsigaliojimo taip pat gali būti pateiktų prašymų sumažinti pateikto prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį, vadovaujantis dabar galiojančiomis EEĮ nuostatomis, pagal kurias pateiktas prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis sumažinamas atsižvelgiant į gamintojo ar energijos kaupimo įrenginio savininko patirtas faktines jo įsipareigojimų įvykdymo išlaidas. Siekiant sudaryti palankias sąlygas dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo sumažinimo asmenims, kurie bus pateikę prašymus sumažinti jį iki EEĮ pakeitimų įsigaliojimo, EEĮ projekte siūloma nustatyti, kad prašymai būtų nagrinėjami pagal naują reguliavimą, t. y. prievolių įvykdymo užtikrinimas sumažinamas atsižvelgiant į įvykdytus elektros energijos gamybos pajėgumų ar energijos kaupimo įrenginio plėtojimo etapus. Taip pat, siekiant užtikrinti, kad prašymų nagrinėjimui būtų skirta pakankamai laiko, siūloma nustatyti, kad šiems prašymams nagrinėti nustatytas terminas būtų pratęstas 10 darbo dienų.

9) EEĮ 21¹ straipsnio 11 (buvusioje) 3 dalyje siūloma nustatyti, kad gamintojo prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis gali būti sumažintas energetikos ministro nustatyta tvarka ir sąlygomis, atsižvelgiant į gamintojo įvykdytus elektros energijos pajėgumų plėtojimo etapus. Įvertinant tai, kad gamintojo patirtos plėtos išlaidos yra jų komercinė informacija, siūloma prievolių įvykdymo užtikrinimo dydžio mažinimą sieti su įvykdytais išplėto projekto etapais, kurie atspindi projekto vystymo progresą.

10) Papildyti EEĮ 21¹ straipsnį naujomis 14–19 dalimis ir jose nustatyti, kad gamintojas, plėtojantis elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo pajėgumus gali pakeisti savo vykdomą veiklą į kitą, o būtent pakeisti savo įsipareigojimą pastatyti elektrinę ar energijos kaupimo įrenginį (pirmiau planuotą pastatyti objektą) į įsipareigojimą pastatyti tokios pačios leistinos generuoti galios elektrinę, energijos kaupimo įrenginį ar elektros energijos vartojimo įrenginius (tapatų objektą). Šiuo atveju gamintojas pasirašytų su tinklų operatoriumi susitarimą, o tinklų operatorius, gavęs gamintojo prašymą, atsisakytų savo teisių pagal gamintojo prievolių įvykdymo užtikrinimą ir grąžintų jį šiam gamintojui ar jo prievolių įvykdymo užtikrinimą išdavusiam asmeniui, o šalių teisės ir pareigos pagal ketinimų protokolą pasibaigtų. Pažymėtina, kad EEĮ projekto 14 dalyje siūloma numatyti, kad prievolių įvykdymo užtikrinimas, pateiktas sudarius ketinimų protokolą, kuriuo buvo įsipareigota pastatyti

elektrinę ar energijos kaupimo įrenginį, grąžinamas su sąlyga, kad tinklų naudotojas susitarimu su perdavimo sistemos operatoriumi įsipareigoja pakeisti pirmiau planuotą statyti objektą kitu tapačiu objektu ir pateikia tokio pat dydžio prievolių įvykdymo užtikrinimą, kuris buvo pateiktas įsipareigojus pastatyti pirminį objektą. Siūloma nustatyti, kad tuo atveju, kai elektrinę ar energijos kaupimo įrenginį plėtojantis asmuo pakeičia vykdomą veiklą į vartojimo įrenginių plėtrą, taikoma taisyklė, kad keičiamo 1 MW elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo įrenginio leistina generuoti galia atitinka 0,3 MW vartojimo įrenginio (įrenginių) leistiną naudoti galią, ir vartojimo įrenginio (įrenginių) leistina naudoti galia negali būti mažesnė nei 1 MW. Sudarant susitarimą būtų pateikiamas prievolių įvykdymo užtikrinimas, kurio dydis yra lygus prievolių įvykdymo užtikrinimo, pateikto pasirašius ketinimų protokolą, dydžiui. Detali veiklos keitimo tvarka būtų tvirtinama energetikos ministro. Siekiant aiškumo dėl tapataus projekto vystymo tvarkos, EEĮ 21¹ straipsnis papildytas nauja 15 dalimi (EEĮ projekto buvusi 7 dalis), kurioje siūloma įtvirtinti, kad sudarius nurodytą susitarimą dėl tokios pačios leistinos generuoti galios elektrinės, energijos kaupimo įrenginio ar elektros energijos vartojimo įrenginio, šie nauji objektai plėtojami, statomi, vadovaujantis bendraisiais įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytais veiklos energetikos sektoriuje leidimų išdavimo, projektavimo ir statybos, teritorijų planavimo, planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, aplinkos apsaugos ir kitais susijusiais reikalavimais. Taip pat, siekiant aiškumo dėl pagal susitarimą pateikiamo prievolių įvykdymo grąžinimo, pasinaudojimo visa apimtimi ar jo dalimi, EEĮ 21¹ straipsnis papildytas naujomis 17-19 dalimis (EEĮ projekto buvusios 8–10 dalys). Nuostatos, kuriose reglamentuojamos aplinkybės, kuriomis tinklų operatorius pasinaudoja visu pagal susitarimą pateiktu prievolių įvykdymo užtikrinimu ar jo dalimi, išskirtos į atskiras dalis, siekiant aiškumo, dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo, pateikto pagal skirtingus dokumentus – susitarimą ir ketinimo protokolą – grąžinimo ir pasinaudojimo tvarkos. Pažymėtina, kad aplinkybės, kuriomis tinklų operatorius pasinaudoja visu ar dalimi pateikto pagal ketinimų protokolą prievolių įvykdymo užtikrinimo yra aptariamose EEĮ projektu keičiamo EEĮ 21¹ straipsnio 20–26 (EEĮ projekto buvusiose 11–16) dalyse. EEĮ projekte siūloma nustatyti, kad siūlomos naujos EEĮ 21¹ straipsnio 14–19 dalių nuostatos galiotų vienerius metus ir būtų taikomos tik tiems subjektams, kurie jau yra pradėję plėtros projektus ir turi galiojančius leidimus, išduotus iki EEĮ pakeitimų įsigaliojimo. Šiuo pakeitimu siekiama sudaryti galimybę projektų plėtotojams, įvertinus poreikį, pakeisti vystomą technologiją į kitą, arba vietoj plėtojamo elektrinės ar energijos kaupimo įrenginio projekto išplėtoti vartojimo įrenginius, kas paskatintų atsinaujinančių išteklių naudojimo plėtrą ir vartojimo augimą. Siūloma įtvirtinti, kad galimybė pakeisti vystomą technologiją į kitą būtų suteikta tik tiems projektams, kurie pradėti vystyti prieš kelis metus ir, pasikeitus rinkos sąlygoms, gali būti neišplėtoti numatytais terminais, dėl ko nebus pasiekti atsinaujinančios energetikos plėtros tikslai, o projektų plėtotojai patirs didelius kaštus. Subjektai, kurie tik dabar inicijuoja projektus gali apsispręsti dėl vystymo tikslingumo ir prisitaikyti prie rinkos aktualijų. Nesiūloma nuostatų, kuriomis siūloma reglamentuoti prievolių įvykdymo užtikrinimo, pateikiamo sudarius su perdavimo sistemos operatoriumi susitarimą dėl vystomo projekto pakeitimo tapačių projektu, dydį, jo pateikimo, pasinaudojimo, grąžinimo tvarką nustatyti įstatymą įgyvendinamajame teisės akte, kadangi įtvirtinus įstatymo lygmeniu šias nuostatas, suteikiamas aiškumas rinkos dalyviams dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo grąžinimo, pasinaudojimo tvarkos ir finansinių pasekmių dėl projektų neįgyvendinimo ar dalinio neįgyvendinimo. Taip pat vertinama, kad nuostatos, įtvirtintos įstatyme, sumažina interpretacijų ir ginčų tikimybę, o rinkos dalyviai iš esmės indikavo šių nuostatų įtvirtinimo įstatyme poreikį.

11) Siekiant sudaryti vienodas sąlygas tiek gamintojams, kurie jau yra pateikę tinklų operatoriams prievolių įvykdymo užtikrinimą, tiek naujiems gamintojams, kurie teiks juos po įstatymo įsigaliojimo, siūloma suvienodinti pateiktų ir pateikiamų prievolių įvykdymo užtikrinimo dydžius ir nustatyti, kad tinklų operatoriai perskaičiuotų pagal pasirašytus Elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų ketinimų protokolus pateiktus prievolių įvykdymo užtikrinimus taikant taisyklę, kad tinklų operatoriumi pateiktas prievolių įvykdymo užtikrinimas sudarytų sumą, gaunamą dauginant numatytą leistinos generuoti galios dydį (kW) iš 25 eurų už 1 kW. Tuo atveju, kai prievolių įvykdymo užtikrinimas buvo pateiktas papildomai prie veikiančios atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės, numatant įrengti kitą atsinaujinančius išteklius naudojančią elektrinę ir (ar) kaupimo

įrenginį, įrengiant hibridinę elektrinę, ir buvo apskaičiuojamas pagal numatomos įrengti kitos atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės ir (ar) kaupimo įrenginio numatytą įrengtosios galios dydį (kW), pateiktas prievolių įvykdymo užtikrinimas perskaičiuojamas, įvertinant visų hibridinę elektrinę sudarančių elektrinių ir (ar) kaupimo įrenginių įrengtąją galią. Atliekant pateikto prievolių įvykdymo užtikrinimo sumos perskaičiavimą, būtų įvertinama aplinkybė, kad pateiktas prievolių įvykdymo užtikrinimas buvo sumažintas EEĮ 21¹ straipsnio 11 (EEĮ buvusioje 2 dalyje) nustatyta tvarka. Esant gamintojo prašymui, tinklų operatorius grąžintų iki EEĮ pakeitimų įsigaliojimo pateikto ir perskaičiuoto prievolių įvykdymo užtikrinimo skirtumą prievolių įvykdymo užtikrinimą pateikusiam asmeniui per 1 mėnesį nuo prašymo gavimo dienos. Siūloma netaikyti prievolių įvykdymo užtikrinimo perskaičiavimo tvarkos tiems gamintojams, kurie prievolių įvykdymo užtikrinimą (sudarantį 15 eurų už 1 kW) pateikė pagal iki 2022 m. liepos 7 d. galiojusio Elektros energetikos įstatymo nuostatas.

12) Papildyti EEĮ 9 straipsnį nauju 51² punktu, kuriuo Tarybai nustatoma nauja funkcija – atlikti nacionalinių atsakingų institucijų koordinavimą ir užtikrinti jų bendradarbiavimą, kaip reikalaujama pagal Reglamento (ES) 2024/1366 5 straipsnį. Ši funkcija reikalinga tam, kad būtų įgyvendintas šiame reglamente nustatytas kompetentingos institucijos vaidmuo koordinuojant tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo užtikrinimą.

13) Pakeisti EEĮ 73³ straipsnio 4 dalies nuostatas, nustatant, kad elektros energijos gamybos ir (ar) energijos kaupimo įrenginių informacijos ir gamybos valdymo sistemų atitiktis saugumo reikalavimams, kai šioms elektrinėms ir (ar) energijos kaupimo įrenginiams teisės aktų nustatyta tvarka nėra išduodami leidimai veiklai elektros energetikos sektoriuje, vertinama po nuosavybės ribų akto atnaujinimo.

14) Pakeisti EEĮ 2 straipsnio 102 dalyje įtvirtintą tiesioginės linijos sąvoką, įtraukiant elektros energijos kaupimo objektus.

15) Pakeisti EEĮ 70 straipsnio 1 dalį, įtraukiant elektros energijos kaupimo objektus bei patikslinant atvejus, kada gali būti įrengiama tiesioginė linija, sujungianti dvi vietas, iš kurių vienoje vietoje elektros energija vartojama ir papildomai gali būti gaminama iš atsinaujinančių išteklių ir (ar) kaupiama, o kitoje – elektros energija gaminama iš atsinaujinančių išteklių ir (ar) kaupiama, kai viena iš šių vietų yra neprijungta prie perdavimo ar skirstomųjų tinklų, o kita yra prijungta prie perdavimo tinklų arba skirstomųjų tinklų.

16) Papildyti EEĮ 70 straipsnio 5 dalį konkretizuojant, kur nurodomi reikalavimai tiesioginės linijos techninei konstrukcijai ir eksploatavimui, kokia tvarka taikoma ir kokios pareigos kyla leidimo tiesti tiesioginę liniją gavėjui.

17) Pakeisti EEĮ 70 straipsnio 6 dalį, konkretizuojant, kokia tvarka taikoma įrenginių, kurie nėra prijungti prie elektros tinklų, prijungimui.

18) Papildyti EEĮ 70 straipsnio 7 dalį numatant, kad tokiu atveju, jei tiesioginės linijos įrengimas sąlygotų perdavimo ar skirstymo paslaugų kainų didėjimą esamiems tinklų naudotojams, galima būtų atsisakyti išduoti leidimą tiesti tiesioginę liniją, motyvuojant EEĮ 4 straipsnio 5 punkte numatyto principo pažeidimu, kadangi elektros perdavimo ar skirstymo tarifas didėtų likusiems vartotojams.

19) Pakeisti ir papildyti EEĮ 70 straipsnio 9 dalį, kadangi keičiamas šio straipsnio 1 dalies 4 punktas, reglamentuojantis atvejus, kuriais tiesiogine linija gali būti sujungtos dvi vietos, iš kurių vienoje vietoje elektros energija vartojama ir papildomai gali būti gaminama iš atsinaujinančių išteklių ir (ar) kaupiama, o kitoje – elektros energija gaminama iš atsinaujinančių išteklių ir (ar) kaupiama, kai viena iš šių vietų yra neprijungta prie perdavimo ar skirstomųjų tinklų, o kita yra prijungta prie perdavimo tinklų arba skirstomųjų tinklų. Projektu papildoma 70 straipsnio 9 dalis taip, kad sureglamentuotų visus atvejus, kada gali būti įrengiama tiesioginė linija, kuriuos apima keičiama šio straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta formuluotė. Tikimasi, jog atlikus šiuos pakeitimus, bus sudarytos palankesnės sąlygos pasinaudoti tiesiogine elektros linija, taip susimažinant pasinaudojimo tinklais kaštus.

20) Papildyti EEĮ 73⁴ straipsniu, kuriuo nustatomas naujas teisinis reguliavimas dėl tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo užtikrinimo. Siūloma aiškiai paskirstyti nacionalinių institucijų kompetencijas, įtvirtinant, kad Taryba yra pagrindinė kompetentinga

institucija, atsakinga už Reglamento (ES) 2024/1366 5 straipsnyje nustatytų užduočių vykdymą, įskaitant atsakingų institucijų koordinavimą, didelio poveikio ir ypatingos svarbos poveikio subjektų identifikavimą, metodikų ir kitų reglamente numatytų dokumentų tvirtinimą; VšĮ Lietuvos energetikos agentūra vykdo nacionalinį kibernetinio saugumo rizikos vertinimą elektros energetikos sektoriuje ir rengia kibernetinio saugumo rizikos ataskaitas pagal reglamento nuostatas, o Nacionalinis kibernetinio saugumo centras vykdo priežiūros ir kontrolės funkcijas, susijusias su kibernetinio saugumo priemonių įgyvendinimu, incidentų valdymu ir informacijos dalijimosi procesu užtikrinimu.

Šiuo straipsniu taip pat įtvirtinama, kad perdavimo sistemos operatorius ir didelio arba ypatingos svarbos poveikio subjektai privalo bendradarbiauti tarpusavyje ir su Taryba vykdydami reglamento reikalavimus.

21) Įstatymo priedo pakeitimu siūloma papildyti įstatymo priedą nauju 22 punktu, kuriuo į nacionalinę teisės aktą įtraukiama nuoroda į 2024 m. kovo 11 d. Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) 2024/1366, kaip į privalomai taikomą ES teisės aktą, nustatantį tinklo kodeksą dėl tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo aspektų.

AIEĮ projektu siūloma:

1) Pakeisti AIEĮ 13¹ straipsnio 7, 9 ir 14 dalis ir jose numatyti, kad gamybos įmokos lėšos būtų paskirstomos ne namų ūkiams, esantiems ne didesniu kaip 1,5 km atstumu nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodytų elektrinių, o asmenims, kurių deklaruota gyvenamoji vieta yra ne didesniu kaip 1,5 km atstumu nuo AIEĮ 13¹ straipsnio 1 dalyje nurodytų elektrinių. Praktikoje kyla sunkumų dėl namų ūkių identifikavimo, namų ūkiai nėra registruojami jokiuose registruose ir jų skaičius gali būti nustatomas statistikos tikslais tik darant tam tikras prielaidas, todėl gali kilti ginčų dėl namų ūkių nustatymo ir paskirstytų gamybos lėšų sumų. Įgyvendinant šiuo metu galiojantį įstatymą, gamybos įmokos administratorius identifikavo namų ūkius, kuriems turėtų būti išmokėtos gamybos įmokos lėšos, tačiau tą atliko darant tam tikras prielaidas dėl tų asmenų priskyrimo konkrečioms namų ūkiams. Kadangi nėra vedamas namų ūkių ir juos sudarančių asmenų registras, kyla rizikos dėl potencialių ginčų su kitais asmenimis. Atsižvelgiant į tai, tikslinga numatyti gamybos įmokos lėšų paskirstymą asmenims, kurių deklaruota gyvenamoji vieta yra ne didesniu kaip 1,5 km atstumu nuo elektrinių. Siūloma nustatyti, kad pakeitimai įsigaliotų 2027 m. sausio 1 d. ir gamybos įmokos lėšos, surinktos už 2026 metus bei 2027 metais grąžintos ir (ar) praėjusiais laikotarpiais nepanaudotos gamybos įmokos lėšos, būtų paskirstomos siūlomų pakeitimų nustatyta tvarka. Taip pat siūloma įtvirtinti, kad savivaldybių, kurioms išmokėtos gamybos įmokos lėšos, surinktos iš gamintojų, laimėjusių AIEĮ 22 straipsnio 9 dalyje arba 22¹ straipsnio 3 dalyje nurodytą konkursą, grąžinamos lėšos būtų paskirstomos bendruomeninėms organizacijoms netaikant reikalavimo, kad jų vykdomi projektai būtų vykdomi 15 km spinduliu aplink AIE 13¹ straipsnio 1 dalyje nurodytas elektrines, nes to neįmanoma įvykdyti dėl to, kadangi jūrinėje teritorijoje plėtojamos elektrinės bus pastatytos 30 ir daugiau kilometrų atstumu nuo kranto.

2) Pakeisti AIEĮ 20² straipsnio 11 dalį ir joje nustatyti, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijai nėra taikomos AIEĮ 20¹ straipsnio, išskyrus šio straipsnio 8 dalį, 8¹ dalies 1 punktą ir 8² dalį, nuostatos. Priėmus siūlomus pakeitimus atsinaujinančių išteklių energijos bendrijoms, kurios stato ar įrengia gaminančių vartotojų ir asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, nuotolines elektrines, nebūtų taikomi reikalavimai dėl ne didesnio kaip 10 procentų vienkartinio mokesčio už elektrinės ar jos dalies rezervavimą, nustatymo ir nuostatos dėl kompensacijos išmokėjimo gaminantiems vartotojams, kai nėra nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais perleidžiama šiose sutartyse nustatyta elektrinė ar jos dalis.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

EĮ projekte siūlomas reguliavimas:

1) pašalins neaiškumus dėl leidimų, nurodytų EEĮ 16 straipsnio 1 dalies 2–3 ir 8–9 punktuose, sustabdymo ir sustabdymo laikotarpio santykio su leidimo galiojimo terminu; sudarys sąlygas greitesniam stambių projektų, kaip jie apibrėžti Investicijų įstatyme, įgyvendinimui ir tuo pačiu didelės leistinos naudoti galios vartotojų prisijungimui prie elektros tinklų. Elektros tinklų įrenginių rezervas leis reikšmingai sutrumpinti stambių projektų elektros įrenginių prijungimą prie perdavimo ar skirstomųjų tinklų. Tai padės išvengti užsitęsusių prijungimo terminų, kurie šiuo metu gali siekti iki 3 metų. Tai prisidės prie investicinės aplinkos gerinimo, naujų investicijų pritraukimo, užtikrins didesnę elektros ir dujų tinklų sistemos atsparumą bei skatins ekonomikos plėtrą. Tai padidins Lietuvos investicinį patrauklumą ir sudarys prielaidas Lietuvoje pritraukti daugiau stambių investicijų. Vartotojų, įgyvendinančių stambius projektus, pritraukimas padės užtikrinti stabilų elektros energijos vartojimą elektros perdavimo sistemoje, o tai paskatins naujų elektros energijos gamybos pajėgumų iš atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą, prisidedant prie šalies energetinio saugumo didinimo. VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ 2024 metų duomenimis, už investuotojo įdarbintą vieną darbuotoją sumokama gyventojų pajamų mokesčio bei socialinio draudimo įmokų suma per metus siekia 19 200 Eur (devyniolika tūkstančių du šimtus eurų). Energijai imlus stambus investicijų projektas, sukuriantis 200 darbo vietų, per 10 metų sumokėtų 38 400 000 Eur (trisdešimt aštuonis milijonus keturis šimtus tūkstančių eurų) gyventojų pajamų mokesčio ir socialinio draudimo įmokų. Valstybei sumokami mokesčiai, net ir neskaičiuojant sumokamo pelno mokesčio, suteiktų ir kitų teigiamų stambaus projekto naudų Lietuvos ekonomikai, ženkliai viršytų prijungimo prie elektros energijos perdavimo tinklų išlaidas. Tiesioginės užsienio investicijos į pramonės sektorių, kurios kurtų aukštą pridėtinę vertę, ypač svarbios Lietuvos regionų vystymuisi;

2) užtikrins veiksmingą Reglamento (ES) 2026/261 įgyvendinimą, sustiprins sankcijų taikymo mechanizmą ir prisidės prie energetinės priklausomybės nuo Rusijos mažinimo.

EEĮ projekte siūlomas reguliavimas:

1) paskatins atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ir piliečių energetikos bendrijų, siekiančių įrengti ne didesnės kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginius ir veikti gaminančių vartotojų parkų modeliu, steigimąsi;

2) užtikrins detalesnę ir aiškesnę elektros tinklų pralaidumų rezervavimo tvarką, kai elektrinę ar jos dalį iš nuotolinio parko įsigyja fiziniai asmenys, pelno nesiekiantys juridiniai asmenys ar juridiniai asmenys, bei panaikins perteklinius saulės šviesos energijos elektrinėms taikomus įrengimo ribojimus, susijusius su šių elektrinių įrengimu ant pastatų stogų. Siūlomais EEĮ 31 ir 39 straipsnių pakeitimais siekiama racionaliau išnaudoti šiuo metu laisvus elektros tinklų pralaidumus, kurie gali būti skirti nuotolinių parkų, skirtų gaminantiems vartotojams, veiklai, ir atsižvelgiant į tai, jog daliai gaminančių vartotojų – pelno siekiantiems juridiniams asmenims, nuo 2024 m sausio 1 d. pradėtose statyti nuotolinėse elektrinėse, pagamintai elektros energijai nėra taikomi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20¹ straipsnyje nustatyti apskaitos principai. Todėl būtina detalizuoti pralaidumų rezervavimo tvarką, atsižvelgiant į asmenų, kuriems priskirta nuotolinių parko galios dalis, statusą – ar tai yra fiziniai asmenys, pelno nesiekiantys juridiniai asmenys ar juridiniai asmenys;

3) sudarys galimybę gauti leidimą gaminti elektros energiją ir leidimą generuoti elektros energiją iš energijos kaupimo įrenginių, tais atvejais, kai elektros energijos gamybos ar energijos kaupimo įrenginių bandymų negalima atlikti dėl gamtinių sąlygų, jeigu šios aplinkybės, vadovaujantis tinklų operatoriaus Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašu, nedarys neigiamos įtakos elektros energetikos sistemos darbo saugumui, stabilumui ir patikimumui;

4) pašalins neaiškumus dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo apskaičiavimo, pagal leistiną generuoti galią, kai plėtojama nauja hibridinė elektrinė arba pagal įrengtąją galią, kai prie veikiančios atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės papildomai numatoma įrengti kitą atsinaujinančius išteklius naudojančią elektrinę ir (ar) kaupimo įrenginį taip suformuojant hibridinę elektrinę.

5) reglamentuos didesnę kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos gamybos ir (ar) energijos kaupimo įrenginių informacijos ir gamybos valdymo sistemų atitiktį saugumo reikalavimams, kai šioms elektrinėms ir (ar) energijos kaupimo įrenginiams teisės aktų nustatyta tvarka nėra išduodami leidimai veiklai elektros energetikos sektoriuje;

6) sukurs palankias sąlygas atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių ir (ar) energijos

kaupimo įrenginių projektų įgyvendinimui, užtikrins šių projektų tęstinumo galimybes, nepanaikinant suteiktų elektros tinklų pralaidumų rezervavimo bei paskatins elektros energijos vartojimą;

7) sukurs sąlygas veiksmingai užtikrinti tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinį saugumą, sustiprins atsakingų institucijų koordinavimą ir bendradarbiavimą, padidins elektros sistemos atsparumą kibernetinėms grėsmėms bei prisidės prie patikimo elektros energijos tiekimo užtikrinimo;

8) sudarys galimybes tiesiogine linija sujungti ne tik elektros energijos gamybos bei vartojimo, bet ir kaupimo įrenginius. Pakeitimai paskatins didžiuosius elektros vartotojus, tokius kaip duomenų centrai, pramonės įmonės, vandenilio gamintojai ir kiti, tiesiogine linija jungtis prie elektros energiją gaminančių įrenginių, taip sumažinant pasinaudojimo elektros tinklais kaštus.

AIEĮ projekte siūlomas reguliavimas:

1) išspręs praktikoje kylančius sunkumus susijusius su gamybos įmokos lėšų paskirstymu, suteiks aiškumo tiek gamybos įmokos administratoriui, tiek asmenims, gyvenantiems arti atsinaujinančių išteklių naudojančių elektrinių ir turintiems teisę į gamybos įmokos lėšas;

2) panaikins AIEĮ 20¹ straipsnio 8 ir AIEĮ 20² straipsnio 11 dalies nuostatų koliziją. Paskatins atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ir piliečių energetikos bendrijų, siekiančių įrengti ar įrengusių ne didesnės kaip 100 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginius ir veikti gaminančių vartotojų parkų modeliu, steigimąsi. Pagal siūlomą reguliavimą, aukščiau nurodytiems atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ir piliečių energetikos bendrijų elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginiams nebūtų taikomas naujumo reikalavimas.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymų projektai neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektuose siūlomas reglamentavimas sudarys palankias sąlygas atsinaujinančios elektros energetikos projektų plėtrai, užtikrinant projektų įgyvendinimo tęstinumą, bus sumažinama administracinė našta atsinaujinančios elektros energetikos projektų plėtotojams. Siūlomi pakeitimai užtikrins elektros energijos vartojimo augimą, kuris atitinkamai padidins elektros energijos paklausą ir užtikrins elektros energijos gamybos projektų ekonominį gyvybingumą.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus teikiamus Įstatymų projektus nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Lietuvos Respublikos terminų bankui buvo pateikta EEĮ projekte koreguojama „tiesioginės elektros linijos“ apibrėžtis.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus EĮ projektą:

Elektros energijos perdavimo sistemos operatorius, gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorius, elektros energijos skirstomųjų tinklų operatorius ir (ar) gamtinių dujų skirstymo sistemos operatorius iki 2026 m. lapkričio 1 d. turės parengti atnaujintus saugumo planus ir pateikti juos tvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotoms institucijoms.

Vyriausybė turės pakeisti:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. vasario 1 d. nutarimą Nr. 65 „Dėl Elektros tinklų pralaidumų paskirstymo proporcijų ir pralaidumų dalies atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms sausumos teritorijoje iki 2030 metų nustatymo“.

2) Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 277 „Dėl Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklių patvirtinimo“.

Energetikos ministerija ir Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro ir Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2012 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. 1-256/4-1205 „Dėl Pastatuose įrengtų šildymo sistemų ir kombinuotųjų šildymo ir vėdinimo sistemų, kurių vardinė atiduodamoji galia didesnė kaip 70 kW, energinio efektyvumo didinimo reglamento ir Pastatų oro kondicionavimo arba kombinuotųjų oro kondicionavimo ir vėdinimo sistemų, kurių vardinė atiduodamoji galia didesnė kaip 70 kW, energinio efektyvumo didinimo reglamento patvirtinimo“ patvirtintą Pastatuose įrengtų šildymo sistemų ir kombinuotųjų šildymo ir vėdinimo sistemų, kurių vardinė atiduodamoji galia didesnė kaip 70 kW, energinio efektyvumo didinimo reglamentą ir Pastatų oro kondicionavimo arba kombinuotųjų oro kondicionavimo ir vėdinimo sistemų, kurių vardinė atiduodamoji galia didesnė kaip 70 kW, energinio efektyvumo didinimo reglamentą (toliau – reglamentų pakeitimo įsakymas). Šių reglamentų pakeitimo įsakyme bus nurodyta, kad EĮ nustatyto pastatų esamų šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo sistemų naujo tikrinimo laikotarpio pradžia skaičiuojama nuo jų paskutinio faktinio tikrinimo dienos.

Energetikos ministerija turės pakeisti Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių energetikos įmonių ir nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę ar svarbią reikšmę turinčios energetikos infrastruktūros fizinės ir veiklos apsaugos reikalavimus, patvirtintus Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2019 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. 1-9 „Dėl Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių energetikos įmonių ir nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę ar svarbią reikšmę turinčios energetikos infrastruktūros fizinės ir veiklos apsaugos reikalavimų patvirtinimo“.

Priėmus EEĮ projektą:

Vyriausybė turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 22 d. nutarimą Nr. 1462 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymą“.

Perdavimo sistemos operatorius ir skirstomųjų tinklų operatorius turės pakeisti Pasinaudojimo elektros perdavimo tinklais tvarkos aprašus ir pateikti juos tvirtinti Tarybai.

Taryba turės pakeisti Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės, patvirtintas Tarybos 2025 m. rugpjūčio 5 d. nutarimu Nr. O3E-1156 „Dėl Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“.

Energetikos ministras turės pakeisti Elektros energijos gamintojų ir energijos kaupimo įrenginių planuojančių statyti ar įrengti asmenų prievolių įvykdymo užtikrinimo dydžio sumažinimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2024 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. 1-19 „Dėl Elektros energijos gamintojų ir energijos kaupimo įrenginių planuojančių statyti ar įrengti asmenų prievolių įvykdymo užtikrinimo dydžio sumažinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Priėmus AIEĮ projektą:

Vyriausybė turės pakeisti Atsinaujinančių išteklių elektros energijos gamybos įmokos lėšų administravimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. balandžio 3 d. nutarimu Nr. 233 „Dėl Atsinaujinančių išteklių elektros energijos gamybos įmokos lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai

einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetinais metais)

Įstatymų projektams įgyvendinti reikės papildomų valstybės biudžeto asignavimų: VšĮ Lietuvos energetikos agentūrai numatoma pavesti naują funkciją – vykdyti nacionalinį kibernetinio saugumo rizikos vertinimą elektros energetikos sektoriuje ir rengti rizikos vertinimo ataskaitas pagal Reglamento (ES) 2024/1366 nuostatas. Šiai funkcijai atlikti reikės papildomų žmogiškųjų ir finansinių išteklių. Preliminarus metinis finansavimo poreikis vienam etatui sudaro apie 50 000 Eur (penkiasdešimt tūkstančių eurų). Jei papildomas finansavimas nebus gautas, įstatymo įgyvendinimui bus skirtos lėšos iš Energetikos ministerijos asignavimų.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu buvo konsultuojamasi su Tarybos specialistais, rinkos dalyviais, tinklų operatoriais.

Pasiūlymus dėl EĮ projekto pateikė Taryba ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, taip pat EĮ projekto rengimo metu konsultuotasi su Taryba, elektros ir dujų perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatoriumi, ir VšĮ „Investuok Lietuvoje“.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai: *atsinaujinantys energijos ištekliai, elektros energijos gamyba, leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimas plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, prievolių įvykdymo užtikrinimas, hibridinė elektrinė, energijos kaupimo įrenginys, kibernetinis saugumas, rezervas.*

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.